

új Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Múltba néző megújulás

Amiképpen a szeretetről sem csak karácsonykor beszélünk és a feltámadás örömhíre sem csak húsvét ünnepében örömhír, ugyanúgy a szentlélek sem csak pünkösdkor töltötte el a lelkeket, hanem ma is megteheti, sőt meg is teszi azt. Isten minden időben tevékeny közöttünk: terve van velünk, és változtatni, formálni akar minket, küldetést bíz ránk.

Bár az egyház jövője - hitünk szerint - elsősorban Urunk szándékától függ, ugyanakkor attól sem független, hogy hányan ismerjük fel és hajtjuk végre azt a feladatot, amelyet itt és most Urunk kizárólag nekünk szánt. Küldetésünk helye, módja és célja koronként más-más lehet. S ha a körülmények változnak, akkor ezekhez kell igazítanunk célkitűzéseinket, ezekhez mérten kell újraformálnunk világunkat és benne önmagunkat is. Reformálni és reformálódni minden időben lehet, a mában is kell!

Megújulásra ma is szükség van, a reformáció történelmi egyházain belül is. Ezeknek gyülekezeteiben is sokszor látszik elhalványulni a személyes megszólítottság, az egymásra odafigyelés, az egymást segítség szellemen. Márpedig közösségi szellem nélkül, az egymásért való felelősségvállalás nélkül az egyház is csak üres keret marad, s a benne végzett szolgálat is csak formalitássá merevedik.

A reformáció ma egyszerre jelent múltbanézést és folyamatos megújulást. Egyrészt rendszeres visszatérést jelent a hit tiszta forrásához, másrészt állandó törekvést arra, hogy a már megtalált kincset minden korszak minden korosztálya hiánytalanul örökölhessen. A kizárólag múltjával és önmagával törődő, a mai ember számára ismeretlen nyelven, jelképekben beszélő

egyház múzeumi tárgyá merevül, s előbb-utóbb üresnek bizonyul. De előbb-utóbb szétesik az alapjait elromboló, gyökereit felszaggató, magát modernnek és liberálisnak mondó egyház is, amely múltbeli értékeit konzerválni és továbbadni képtelen.

A reformáció egyházaiban meghonosodott az egyetemes papság elve. Ez azt jelenti, hogy rendszeres hitélettel mindenki közvetlen, személyes kapcsolatba léphet Istennel. De jelenti azt is, hogy Istennek hatalmában áll bárkit kiválasztani, bárkinek küldetést adni, s ha már

ezt cselekszi, akkor a feladatra alkalmassá is tesz. Mindezt visszautasítani annyit jelent, mint Istennel szembefordulni. Az isteni akaratot felismerő és annak magát alávető ember immár nem csak saját erejére támaszkodik, hanem hagyja Isten szentlelkét magában és maga által működni. Ehhez erős hit, és sok-sok alázat kell, elsősorban annak elismerése, hogy nem önmagunkért élünk, hanem azokért, akikhez az Isten rendelt minket.

Az emberek többsége a másik emberre is odafigyel, a felebarátért is képes áldozatot hozni, s közösségét szolgálva végtére Istennek tetsző életet él. Az em-

Templomból jövet
(Gazda József felvétele)

berek többsége viszont azt is tapasztalja, hogy egyesek kizárólag a maguk hasznára tekintenek, s olyan fogalmakat emelnek szentté, tesznek divatossá, mint siker, nyereség, hatékonyság, rátermettség, kiválasztottság. Csakhogy az ilyen kiválasztottság érzése nem párosul a másokért való küldetés tudatával, sokkal inkább a mások fölé emelkedés, a másokon való uralkodás arcátlan magatartásához vezet. S megszerzett pozícióit védelmezendő, éppen az ilyen egyén vagy egyének

(Folytatás a 4. oldalon)

TISZTSÉGVISELŐK

Országos felügyelő / Stockholmi felügyelő
Az Egyháztanács elnöke
VERESS ZOLTÁN
117 69 STOCKHOLM Ekensbergsvägen 110
Tel/Fax +46-(0)8-744 09 91

Országos gondnok / Malmöi felügyelő
PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
211 47 MALMÖ Carl Herslowsgatan 10
Tel +46-(0)40-97 90 29

Tb. Országos felügyelő / Göteborgi felügyelő
BÉLDY ZOLTÁN
411 29 GÖTEBORG Landalabergen 14
Tel +46-(0)31-20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborgi felügyelő
TÓTH ILDIKÓ
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgatan 4 H
Tel/Fax +46-(0)456-140 37

Borås-Jönköpingsi felügyelő
SZÜCS KÁLMAN
504 35 BORÁS Bohusgatan 6
Tel +46-(0)33-12 18 70

Tånggårde Gyülekezeti Otthon felügyelője
DEAK GYÖRGY
302 55 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel +46-(0)33-23 03 07
A Gyülekezeti Otthon száma
Tel +46-(0)33-27 50 22

Halmstadi felügyelő
BODONI DÉNES JÁNOS
302 55 HALMSTAD Andersbergsringen 121/7
Tel/Fax +46-(0)35-21 71 09

Helsingborgi felügyelő
PATAI ERZSÉBET
252 52 HELSINGBORG Kristianstadsgatan 5
Tel +46-(0)42-14 71 51

Katrineholmi felügyelő
ÁLLÓ RÓZSIKA
643 30 VINGÅKER Parkvägen 23
Tel +46-(0)151-103 01

Ljunghvi felügyelő
MIHALYI DANIEL
341 37 LJUNGBY Ågårdsvägen 66
Tel +46-(0)372-832 96

Västerås felügyelő
REHÓ ISTVÁN
723 51 VÄSTERÅS Glasbärgsgatan 7
Tel +46-(0)21-12 09 91

Központi pénztáros
TÖRÖK ERNŐ
162 46 VÄLLINGBY (STH) Ängsullsvägen 85
Tel +46-(0)8-36 78 57
A központi pénztár postabank-számlaszáma:

POSTGIRO 602047-3

LELKÉSZ

MOLNÁR-VERESS PÁL
124 73 BANDHAGEN (Stockholm)
Vintrosagatan 17/1
Tel/Fax +46-(0)8-86 36 39
Telefonidő: kedd-szerda-csütörtök
10.00-14.00 és 18.00-20.00 között
Az általában péntek délutántól hétfő délelőttig
tartó hétvégi szolgálati idő alatt
Tel (mobil) +46-(0)70-595 77 83

Tóth Károly Antal

Értés és bizonyosság

Bizony be kell vallanunk, hogy nem értjük a világot. Ne a világ gonoszságára, ésszerűtlen, sőt értelemellenes magatartására gondoljunk most, hanem arra az egyszerű tényre, hogy lényegében képtelenek vagyunk felfogni a bennünket körülvevő és magába foglaló valóságot.

Vannak persze olyan konkrétumok, amelyek - legalábbis első pillantásra - evidenciaként jelennek meg előttünk. Így környezetünk tárgyai és lényei több érzékszervünk számára is felfoghatók, tulajdonságaikkal különböző körülmények között megismerkedhetünk, ezért létükről és milyenségükről meglehetősen határozott képet alkothatunk. A mindennapi élet szintje ez, melyben a tapasztalatok tartalmának viszonylagos következetessége folytan elég otthonosan tudunk mozogni. A társadalmi környezetünk is ide tartozik, noha az eléggé bonyolult szövevényű.

Alig lépünk túl azonban a mindennapok világán, máris zavarba jövünk. Zavarunk könnyen magyarázható, ha olyan *megfoghatatlan* jelenséggel állunk szemben mint az emberi lélek, vagy olyan *végtelenül összetett*, mint az élet. Mindkettőről vannak ismereteink ugyan (személyes tapasztalatainkból vagy tudománynépszerűsítő kiadványokból például), azt viszont egyikről sem tudjuk, hogy *mi a lényegük*, hogy miben is állnak tulajdonképpen.

Általában úgy hisszük, hogy a konkrét tárgyi világot értjük a legjobban, pedig itt is "csapdák" várnak bennünket, és ehhez még csak ki sem kell lépünk a mindennapokból. Már amennyiben egy a felhőtlen éjszakai égboltra vetett figyelmesebb pillantást például hétköznapiak tekinthetünk manapság. Egy ilyen pillantás ugyanis eszünkbe juttathatja a bennünket körülvevő tér végtelenségét. *Ezt* képtelenek vagyunk felfogni. Elfogadjuk ugyan mint valószínű valóságot, de képzeletünk éppúgy nem tudja követni, akár az örökkévalóság gondolatát. Van olyan (tudományos) elmélet, mely szerint a tér határai nem nyúlnak a végtelenbe. Ez talán még elképzelhetetlenebb számunkra, hiszen érthetetlen, hogy valami lezárt legyen anélkül, hogy falai lennének, amin túl ismét van valami. Ha más nem: a semmi. Ez a korlátolt méretű űr ugyanakkor végtelen is - mondja a teória -, mert állandóan előre haladva sem érünk a végére, hanem egyszer visszajutunk a kiindulási ponthoz. Ebben a világban ugyanis görbült a tér. Eszerint olyan zárt világegyetemben élnénk, melyen kívül nincs semmi. Pontosabban: még a semmi sincs. Racionálisan többé-kevésbé felfogjuk a térrel kapcsolatos ezen kijelentéseket, de mivel tartalmukat elképzelni nem tudjuk, nem értjük őket igazán.

A konkrét tárgyi valóság másik "végén" az atomok és az elemi részecskék világa áll, amelynek tanulmányozására csak a tudománynak

(Folytatás a 23. oldalon)

új

Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Múltba néző megújulás

Amiképpen a szeretetről sem csak karácsonykor beszélünk és a feltámadás örömhíre sem csak húsvét ünnepében örömhír, ugyanúgy a szentlélek sem csak pünkösdkor töltötte el a lelkeket, hanem ma is megteheti, sőt meg is teszi azt. Isten minden időben tevékeny közöttünk: terve van velünk, és változtatni, formálni akar minket, küldetést bíz ránk.

Bár az egyház jövője - hitünk szerint - elsősorban Urunk szándékától függ, ugyanakkor attól sem független, hogy hányan ismerjük fel és hajtjuk végre azt a feladatot, amelyet itt és most Urunk kizárólag nekünk szánt. Küldetésünk helye, módja és célja koronként más-más lehet. S ha a körülmények változnak, akkor ezekhez kell igazítanunk célkitűzéseinket, ezekhez mérten kell újraformálnunk világunkat és benne önmagunkat is. Reformálni és reformálódni minden időben lehet, a mában is kell!

Megújulásra ma is szükség van, a reformáció történelmi egyházain belül is. Ezeknek gyülekezeteiben is sokszor látszik elhalványulni a személyes megszólítottság, az egymásra odafigyelés, az egymást segítés szelleme. Márpedig közösségi szellem nélkül, az egymásért való felelősségvállalás nélkül az egyház is csak üres keret marad, s a benne végzett szolgálat is csak formalitássá merevedik.

A reformáció ma egyszerre jelent múltbanézést és folyamatos megújulást. Egyrészt rendszeres visszatérést jelent a hit tiszta forrásához, másrészt állandó törekvést arra, hogy a már megtalált kincset minden korszak minden korosztálya hiánytalanul örökölhessen. A kizárólag múltjával és önmagával törődő, a mai ember számára ismeretlen nyelven, jelképekben beszélő

egyház múzeumi tárggyá merevül, s előbb-utóbb üresnek bizonyul. De előbb-utóbb szétesik az alapjait elromboló, gyökereit felszaggató, magát modernnek és liberálisnak mondó egyház is, amely múltbeli értékeit konzerválni és továbbadni képtelen.

A reformáció egyházaiban meghonosodott az egyetemes papság elve. Ez azt jelenti, hogy rendszeres hitélettel mindenki közvetlen, személyes kapcsolatba léphet Istennel. De jelenti azt is, hogy Istennek hatalmában áll bárkit kiválasztani, bárkinek küldetést adni, s ha már

ezt cselekszi, akkor a feladatra alkalmassá is tesz. Mindezt visszautasítani annyit jelent, mint Istennel szembefordulni. Az isteni akaratot felismerő és annak magát alávető ember immár nem csak saját erejére támaszkodik, hanem hagyja Isten szentlelkét magában és maga által működni. Ehhez erős hit, és sok-sok alázat kell, elsősorban annak elismerése, hogy nem önmagunkért élünk, hanem azokért, akikhez az Isten rendelt minket.

Az emberek többsége a másik emberre is odafigyel, a felebarátért is képes áldozatot hozni, s közösségét szolgálva végtére Istennek tetsző életet él. Az em-

Templomból jövet
(Gazda József felvétele)

berek többsége viszont azt is tapasztalja, hogy egyesek kizárólag a maguk hasznára tekintenek, s olyan fogalmakat emelnek szentté, tesznek divatossá, mint siker, nyereség, hatékonyság, rátermettség, kiválasztottság. Csakhogy az ilyen kiválasztottság érzése nem párosul a másokért való küldetés tudatával, sokkal inkább a mások fölé emelkedés, a másokon való uralkodás arcátlan magatartásához vezet. S megszerzett pozícióit védelmezendő, éppen az ilyen egyén vagy egyének

(Folytatás a 4. oldalon)

TISZTSÉGVISELŐK

Országos felügyelő / Stockholmi felügyelő
Az Egyháztanács elnöke
VERESS ZOLTÁN
117 69 STOCKHOLM Ekensbergsvägen 110
Tel/Fax +46-(0)8-744 09 91

Országos gondnok / Malmöi felügyelő
PITLIK PÁLHÁZI KATALIN
211 47 MALMÖ Carl Herslowsgatan 10
Tel +46-(0)40-97 90 29

Tb. Országos felügyelő / Göteborgi felügyelő
BÉLDY ZOLTÁN
411 29 GÖTEBORG Landalabergen 14
Tel +46-(0)31-20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborgi felügyelő
TÓTH ILDIKÓ
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgatan 4 H
Tel/Fax +46-(0)456-140 37

Borås-Jönköpingsi felügyelő
SZÜCS KÁLMÁN
504 35 BORÁS Bohusgatan 6
Tel +46-(0)33-12 18 70

Tångagärde Gyülekezeti Otthon felügyelője
DEAK GYÖRGY
302 55 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel +46-(0)33-23 03 07
A Gyülekezeti Otthon száma
Tel +46-(0)33-27 50 22

Halmstadi felügyelő
BODONI DÉNES JÁNOS
302 55 HALMSTAD Andersbergstringen 121/7
Tel/Fax +46-(0)35-21 71 09

Helsingborgi felügyelő
PATAI ERZSÉBET
252 52 HELSINGBORG Kristianstadsgatan 5
Tel +46-(0)42-14 71 51

Katrineholmi felügyelő
ÁLLÓ RÓZSIKA
643 30 VINGÅKER Parkvägen 23
Tel +46-(0)151-103 01

Ljungbyi felügyelő
MIHÁLYI DANIEL
341 37 LJUNGBY Ågårdsvägen 66
Tel +46-(0)372-832 96

Västerås-i felügyelő
REHÓ ISTVÁN
723 51 VÄSTERÅS Glasbärgsgatan 7
Tel +46-(0)21-12 09 91

Központi pénztáros
TÖRÖK ERNŐ
162 46 VÄLLINGBY (STH) Ängsullsvägen 85
Tel +46-(0)8-36 78 57
A központi pénztár postabank-számlaszáma:

POSTGIRO 602047-3

LELKÉSZ

MOLNÁR-VERESS PÁL
124 73 BANDHAGEN (Stockholm)
Vintrosagatan 17/1
Tel/Fax +46-(0)8-86 36 39
Telefonidő: kedd-szerda-csütörtök
10.00-14.00 és 18.00-20.00 között
Az általában péntek délutántól hétfő délelőttig
tartó hétvégi szolgálati idő alatt
Tel (mobil) +46-(0)70-595 77 83

Tóth Károly Antal

Értés és bizonyosság

Bizony be kell vallanunk, hogy nem értjük a világot. Ne a világ gonoszságára, ésszerűtlen, sőt értelemellenes magatartására gondoljunk most, hanem arra az egyszerű tényre, hogy lényegében képtelenek vagyunk felfogni a bennünket körülvevő és magába foglaló valóságot.

Vannak persze olyan konkrétumok, amelyek - legalábbis első pillantásra - evidenciaként jelennek meg előttünk. Így környezetünk tárgyai és lényei több érzékszervünk számára is felfoghatók, tulajdonságaikkal különböző körülmények között megismerkedhetünk, ezért létükről és milyenségükről meglehetősen határozott képet alkothatunk. A mindennapi élet szintje ez, melyben a tapasztalatok tartalmának viszonylagos következetessége folytán elég otthonosan tudunk mozogni. A társadalmi környezetünk is ide tartozik, noha az eléggé bonyolult szövevényű.

Alig lépünk túl azonban a mindennapok világán, máris zavarba jövünk. Zavarunk könnyen magyarázható, ha olyan *megfoghatatlan* jelenséggel állunk szemben mint az emberi lélek, vagy olyan *végtelenül összetett*, mint az élet. Mindkettőről vannak ismereteink ugyan (személyes tapasztalatainkból vagy tudománynépszerűsítő kiadványokból például), azt viszont egyikről sem tudjuk, hogy *mi a lényegük*, hogy miben is állnak tulajdonképpen.

Általában úgy hisszük, hogy a konkrét tárgyi világot értjük a legjobban, pedig itt is "csapdák" várnak bennünket, és ehhez még csak ki sem kell lépünk a mindennapokból. Már amennyiben egy a felhőtlen éjszakai égboltra vetett figyelmesebb pillantást például hétköznapiak tekinthetünk manapság. Egy ilyen pillantás ugyanis eszünkbe juttathatja a bennünket körülvevő tér végtelenségét. Ezt képtelenek vagyunk felfogni. Elfogadjuk ugyan mint valószínű valóságot, de képzeletünk éppúgy nem tudja követni, akár az örökkévalóság gondolatát. Van olyan (tudományos) elmélet, mely szerint a tér határai nem nyúlnak a végtelenbe. Ez talán még elképzelhetetlenebb számunkra, hiszen érthetetlen, hogy valami lezárt legyen anélkül, hogy falai lennének, amin túl ismét van valami. Ha más nem: a semmi. Ez a korlátolt méretű űr ugyanakkor végtelen is - mondja a teória -, mert állandóan előre haladva sem érünk a végére, hanem egyszer visszajutunk a kiindulási ponthoz. Ebben a világban ugyanis görbült a tér. Eszerint olyan zárt világegyetemben élnénk, melyen kívül nincs semmi. Pontosabban: még a semmi sincs. Racionálisan többé-kevésbé felfogjuk a térrel kapcsolatos ezen kijelentéseket, de mivel tartalmukat elképzelni nem tudjuk, nem értjük őket igazán.

A konkrét tárgyi valóság másik "végén" az atomok és az elemi részecskék világa áll, amelynek tanulmányozására csak a tudománynak

(Folytatás a 23. oldalon)

új Kéve

A SVÉDORSZÁGI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Múltba néző megújulás

Amiképpen a szeretetről sem csak karácsonykor beszélünk és a feltámadás örömhíre sem csak húsvét ünnepében örömhír, ugyanúgy a szentlélek sem csak pünkösdkor töltötte el a lelkeket, hanem ma is megteheti, sőt meg is teszi azt. Isten minden időben tevékeny közöttünk: terve van velünk, és változtatni, formálni akar minket, küldetést bíz ránk.

Bár az egyház jövője - hitünk szerint - elsősorban Urunk szándékától függ, ugyanakkor attól sem független, hogy hányan ismerjük fel és hajtjuk végre azt a feladatot, amelyet itt és most Urunk kizárólag nekünk szánt. Küldetésünk helye, módja és célja koronként más-más lehet. S ha a körülmények változnak, akkor ezekhez kell igazítanunk célkitűzéseinket, ezekhez mérten kell újraformálnunk világunkat és benne önmagunkat is. Reformálni és reformálódni minden időben lehet, a mában is kell!

Megújulásra ma is szükség van, a reformáció történelmi egyházain belül is. Ezeknek gyülekezeteiben is sokszor látszik elhalványulni a személyes megszólítottság, az egymásra odafigyelés, az egymást segítség szellemen. Márpedig közösségi szellem nélkül, az egymásért való felelősségvállalás nélkül az egyház is csak üres keret marad, s a benne végzett szolgálat is csak formalitássá merevedik.

A reformáció ma egyszerre jelent múltbanézést és folyamatos megújulást. Egyrészt rendszeres visszatérést jelent a hit tiszta forrásához, másrészt állandó törekvést arra, hogy a már megtalált kincset minden korszak minden korosztálya hiánytalanul örökölhessen. A kizárólag múltjával és önmagával törődő, a mai ember számára ismeretlen nyelven, jelképekben beszélő

egyház múzeumi tárgyá merevül, s előbb-utóbb üresnek bizonyul. De előbb-utóbb szétesik az alapjait elromboló, gyökereit felszaggató, magát modernnek és liberálisnak mondó egyház is, amely múltbeli értékeit konzerválni és továbbadni képtelen.

A reformáció egyházaiban meghonosodott az egyetemes papság elve. Ez azt jelenti, hogy rendszeres hitélettel mindenki közvetlen, személyes kapcsolatba léphet Istennel. De jelenti azt is, hogy Istennek hatalmában áll bárkit kiválasztani, bárkinek küldetést adni, s ha már

ezt cselekszi, akkor a feladatra alkalmassá is tesz. Mindezt visszaautasítani annyit jelent, mint Istennel szembefordulni. Az isteni akaratot felismerő és annak magát alávető ember immár nem csak saját erejére támaszkodik, hanem hagyja Isten szentlelkét magában és maga által működni. Ehhez erős hit, és sok-sok alázat kell, elsősorban annak elismerése, hogy nem önmagunkért élünk, hanem azokért, akikhez az Isten rendelt minket.

Az emberek többsége a másik emberre is odafigyel, a felebarátért is képes áldozatot hozni, s közösségét szolgálva végtére Istennek tetsző életet él. Az em-

Templomból jövet
(Gazda József felvétele)

berek többsége viszont azt is tapasztalja, hogy egyesek kizárólag a maguk hasznára tekintenek, s olyan fogalmakat emelnek szentté, tesznek divatossá, mint siker, nyereség, hatékonyság, rátermettség, kiválasztottság. Csakhogy az ilyen kiválasztottság érzése nem párosul a másokért való küldetés tudatával, sokkal inkább a mások fölé emelkedés, a másokon való uralkodás arcátlan magatartásához vezet. S megszerzett pozícióit védelmezendő, éppen az ilyen egyén vagy egyének

(Folytatás a 4. oldalon)

TISZTSÉGVISELŐK

Országos felügyelő / Stockholmi felügyelő

Az Egyháztanács elnöke

VERESS ZOLTÁN

117 69 STOCKHOLM Ekensbergsvägen 110

Tel/Fax +46-(0)8-744 09 91

Országos gondnok / Malmöi felügyelő

PITLIK PÁLHAZI KATALIN

211 47 MALMÖ Carl Herslowsgatan 10

Tel +46-(0)40-97 90 29

Tb. Országos felügyelő / Göteborgi felügyelő

BÉLDY ZOLTÁN

411 29 GÖTEBORG Landalabergen 14

Tel +46-(0)31-20 66 95

Országos jegyző / Sölvesborgi felügyelő

TÓTH ILDIKÓ

294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlgatan 4 H

Tel/Fax +46-(0)456-140 37

Borås-Jönköpingsi felügyelő

SZÜCS KÁLMÁN

504 35 BORÁS Bohusgatan 6

Tel +46-(0)33-12 18 70

Tångagärde Gyülekezeti Otthon felügyelője

DEAK GYÖRGY

302 55 BRÄMHULT Jutegatan 11

Tel +46-(0)33-23 03 07

A Gyülekezeti Otthon száma

Tel +46-(0)33-27 50 22

Halmstadi felügyelő

BODONI DÉNES JÁNOS

302 55 HALMSTAD Andersbergströgen 121/7

Tel/Fax +46-(0)35-21 71 09

Helsingborgi felügyelő

PATAI ERZSÉBET

252 52 HELSINGBORG Kristianstadsgatan 5

Tel +46-(0)42-14 71 51

Katrineholmi felügyelő

ÁLLÓ RÓZSIKA

643 30 VINGÅKER Parkvägen 23

Tel +46-(0)151-103 01

Ljunghvi felügyelő

MIHALYI DÁNIEL

341 37 LJUNGBY Ågårdsvägen 66

Tel +46-(0)372-832 96

Västerås felügyelő

REHÓ ISTVÁN

723 51 VÄSTERÅS Glasbärgsgatan 7

Tel +46-(0)21-12 09 91

Központi pénztáros

TÖRÖK ERNŐ

162 46 VÄLLINGBY (STH) Ängsullsvägen 85

Tel +46-(0)8-36 78 57

A központi pénztár postabank-számlaszáma:

POSTGIRO 602047-3

LELKÉSZ

MOLNÁR-VERESS PÁL

124 73 BANDHAGEN (Stockholm)

Vintrosagatan 17/1

Tel/Fax +46-(0)8-86 36 39

Telefonidő: kedd-szerda-csütörtök

10.00-14.00 és 18.00-20.00 között

Az általában péntek délutántól hétfő délelőttig

tartó hétvégi szolgálati idő alatt

Tel (mobil) +46-(0)70-595 77 83

Tóth Károly Antal

Értés és bizonyosság

Bizony be kell vallanunk, hogy nem értjük a világot. Ne a világ gonoszságára, ésszerűtlen, sőt értelemellenes magatartására gondoljunk most, hanem arra az egyszerű tényre, hogy lényegében képtelenek vagyunk felfogni a bennünket körülvevő és magába foglaló valóságot.

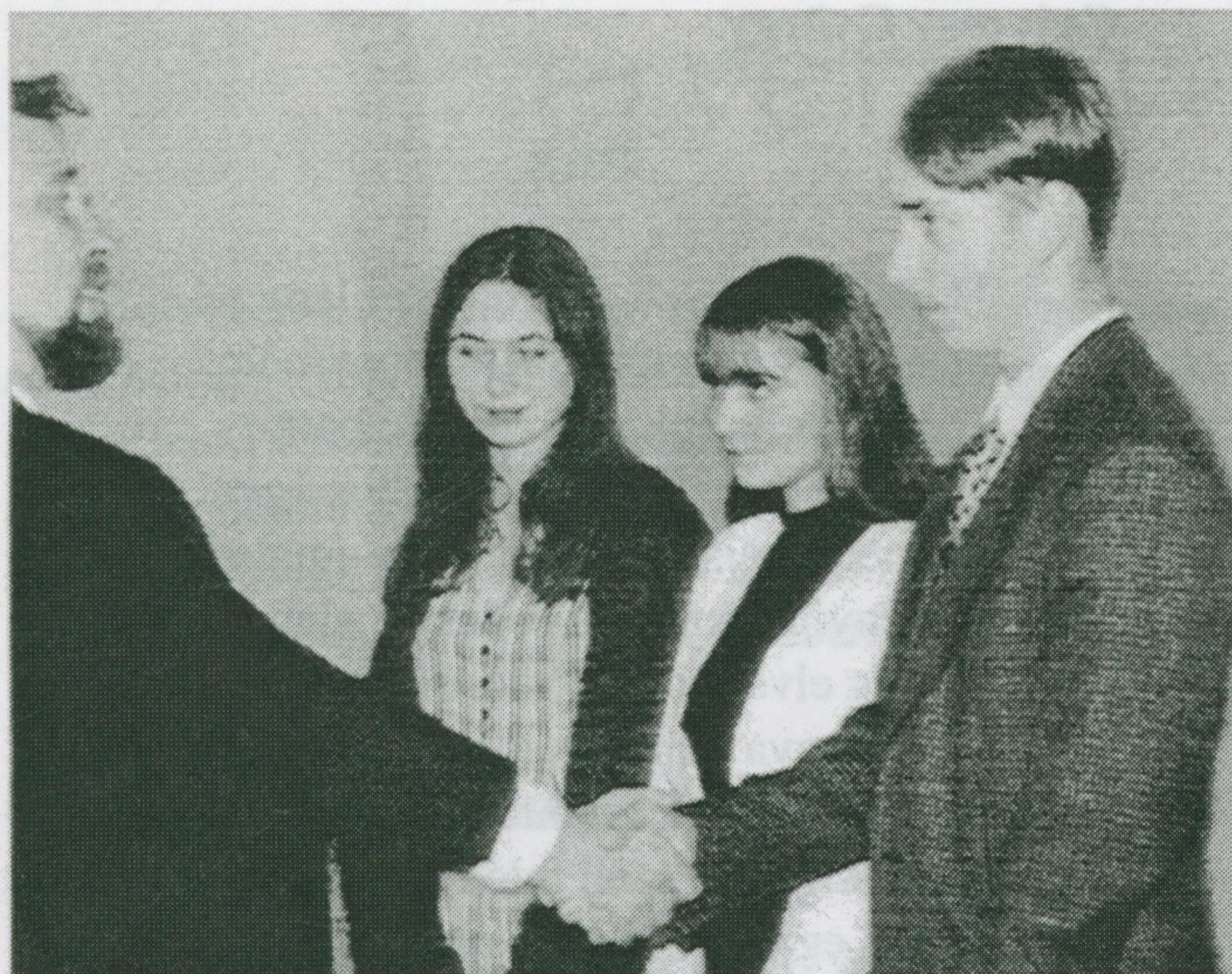
Vannak persze olyan konkrétumok, amelyek - legalábbis első pillantásra - evidenciaként jelennek meg előttünk. Így környezetünk tárgyai és lényei több érzékszervünk számára is felfoghatók, tulajdonságaikkal különböző körülmények között megismerkedhetünk, ezért létükről és milyenségükről meglehetősen határozott képet alkothatunk. A mindennapi élet szintje ez, melyben a tapasztalatok tartalmának viszonylagos következetessége folytán elég otthonosan tudunk mozogni. A társadalmi környezetünk is ide tartozik, noha az eléggé bonyolult szövevényű.

Alig lépünk túl azonban a mindennapok világán, máris zavarba jövünk. Zavarunk könnyen magyarázható, ha olyan *megfoghatatlan* jelenséggel állunk szemben mint az emberi lélek, vagy olyan *végtelenül összetett*, mint az élet. Mindkettőről vannak ismereteink ugyan (személyes tapasztalatainkból vagy tudománynépszerűsítő kiadványokból például), azt viszont egyikről sem tudjuk, hogy *mi a lényegük*, hogy miben is állnak tulajdonképpen.

Általában úgy hisszük, hogy a konkrét tárgyi világot értjük a legjobban, pedig itt is "csapdák" várnak bennünket, és ehhez még csak ki sem kell lépünk a mindennapokból. Már amennyiben egy a felhőtlen éjszakai égboltra vetett figyelmesebb pillantást például hétköznapiinak tekinthetünk manapság. Egy ilyen pillantás ugyanis eszünkbe juttathatja a bennünket körülvevő tér végtelenségét. *Ezt* képtelenek vagyunk felfogni. Elfogadjuk ugyan mint valószínű valóságot, de képzeletünk éppúgy nem tudja követni, akár az örökkévalóság gondolatát. Van olyan (tudományos) elmélet, mely szerint a tér határai nem nyúlnak a végtelenbe. Ez talán még elképzelhetetlenebb számunkra, hiszen érthetetlen, hogy valami lezárt legyen anélkül, hogy falai lennének, amin túl ismét van valami. Ha más nem: a semmi. Ez a korlátolt méretű űr ugyanakkor végtelen is - mondja a teória -, mert állandóan előre haladva sem érünk a végére, hanem egyszer visszajutunk a kiindulási ponthoz. Ebben a világban ugyanis görbült a tér. Eszerint olyan zárt világegyetemben élnénk, melyen kívül nincs semmi. Pontosabban: még a semmi sincs. Racionálisan többé-kevésbé felfogjuk a térrel kapcsolatos ezen kijelentéseket, de mivel tartalmukat elképzelni nem tudjuk, nem értjük őket igazán.

A konkrét tárgyi valóság másik "végén" az atomok és az elemi részecskék világa áll, amelynek tanulmányozására csak a tudománynak

(Folytatás a 23. oldalon)

Jobbról balra: Ifj. Bán István, Suba Diana és Szirkó Orsolya
1997. október 18-án a tallinni Dómtemplomban
Molnár-Veress Pál lelkész előtt konfirmációi fogadalmat tett.

Magyarul konfirmáltak - Tallinnban

Ünnepi, s egyben - miért ne mondanánk ki - magyar egyháztörténeti esemény színhelye volt a tallinni Dómtemplom 1997. október 18-án. Első ízben konfirmált három ifjú Észtországban - magyarul. Az alig százötven lelket számláló észtországi magyar közösség hithez s anyanyelvhez kötődését egyaránt bizonyító aktus egyúttal az északi és balti államokban működő magyar protestáns gyülekezetek élni akarását, jövőbe vetett reménységét is kifejezte. *Élni akarunk, s mert akarunk, élni is fogunk!* Ezt üzeni a világon bárhol szétszórtságban élő magyarok számára e három ifjú, s velük együtt mi is valljuk: Istennek ránk bízott kincseit féltve őrizzük, tehetségünk szerint gyarapítjuk, s az utánunk jövő nemzedéknek, mint drága ajándékot, tovább adjuk. Isten minket úgy segítse!

Fasori diákok Stockholmban

A Budapesti (Fasori) Evangélikus Gimnázium diákjainak Tamáska Jánosné tanárnő vezette Arany János Önképzőköre 1997. október 26-án a stockholmi magyar protestáns gyülekezet vendége volt. A Betlehem-templomban tartott úrvacsorás istentiszteletet követően a diákok mintegy húsztagú csoportja Születéstől a haláláig címmel egy archaikus imákból, zsoltárokból és táncokból összeállított színvonalas műsort mutatott be.

A Stockholmban vendégszereplő fasori diákok egy csoportja (Balogh Sándor felvétele)

KÖZLEMÉNY

A Svédországi Magyar Protestáns Gyülekezetek Egyháztanácsa ez év szeptember 20-án tartott értekezletén a magyarnyelvű lelkigondozói szolgálat *töretlen fenntartása mellett* döntött, s ennek érdekében egy rövidebb és egy hosszabb lejáratú tervet dolgozott ki. A rövidlejáratú terv részeként Egyháztanácsunk újólág a Svéd Egyház érsekéhez, K.G. Hammarhoz fordult a helyzet orvoslását kérve. Egy érsekségi ügyintézőtől november 5-én kapott szóbeli közlés szerint megállapodás született az Érseki Hivatal és az Egyházi Alap (Kyrkofonden) között arról, hogy a magyarnyelvű lelkészi állás fenntartásához további két évre anyagi alapot biztosítanak. Egyben felkérték a Stockholmi Püspökséget, hogy nyújtsa be igényét az erre a célra elkülönített összegre, s intézkedjen a magyar lelkészi állás fenntartásáról. Bár a szóbeli közlésről írásbeli megerősítést lapzártáig nem kaptunk, a lelkészi állás ügyének ilyen alakulása nyomán egyháztanácsunknak alkalma nyílik arra, hogy 2000-ig egy erős, életképes, önálló és önellátó egyházi közösség tervét körvonalazza, s annak építésébe kezdjen.

érdekközössége hivatkozik a leggyakrabban az egyéni szabadságjogok sérthetlenségére, mit sem törődve azzal, hogy mások szabadságjogai lábbal tiportatnak; hogy sikere mások esélytelensége, nyeresége mások károsodása, anyagi háttere mások tartós nyomorban tartása, hatalma mások kiszolgáltatottsága, biztonsága mások félelemben tartása által valósul meg. Az emberek többsége tudatában van annak, hogy magamagán túl az ember közösségi lény is, és mint ilyen, nem vonhatja ki magát embertársainak, családjának, népének sorsa, a jelen állította feladatai, jövőbeli érdekei alól. Tudja, hogy a köz alól magát felmentő ember az Isten közösségéből is kirekeszti magát.

Isten szentlelke nem csak pünkösdkor töltötte el a lelkeket, hanem ma is megteheti, sőt meg is teszi azt. Köztünk, bennünk tevékenykedik, és most is küldetést bíz ránk. Mindenkori megújulásunk alapja és feltétele: felismerni a mában, itt és most is az ő akaratát, s szolgálni azt a közösséget, amelyhez Isten rendelt minket. Az isteni rendelés, küldetésünk nem lehet egyezkedés tárgya.

Mert nem egyezkedés tárgya, hanem adottság az, hogy hol és kiktől születünk, kik voltak nevelőink, mely nemzet adott nyelvet, kultúrát, hagyományt és múltat nekünk. Nem a mában élők egyezkedéseinek eredménye, hanem történelmünk adta tény, hogy országhatáraink összezsugorodtak, és közös sorsunk az, hogy sokan a nemzettesttől elszakítottan kénytelenek élni. Nem csupán az elszakítottak sorsa ez: - közös sorsunk, a mindannyiunké! És nem egyezkedés, hanem kényszerűség szülte döntés folytán élünk sokan a világnak minden sarkába szétszóródottan, és ezt a sorsot nem csak magunknak kell vállalnunk, hanem annak a nemzetnek is, amellyel itt a távolban is egyek akartunk, és egyek tudtunk maradni. Halottak napján, amikor az emlékezés jelképes gyertyalángjai szerte a világon fényre lobbannak, fényük hazáig világol. S a rákoskeresztúri, házsongárdi, kassai, szabadkai, beregszászi, don-kanyari, brazilai vagy dardzsilingi temetőikben örök álmukat alvók sírjain fellobbanó láng fénye minálunk, mibennünk is világol. S ilyenkor lélekben együtt vagyunk a jeltelen sírokba temetettekkel, az elfelejtettekkel is. Elődeinkre kegyelettel gondolva, kortársainkkal együtt töprengve, a régmúlt időket idézve, mégis mába kapaszkodva, egyéni sorsot cipelve s a nemzet jó és balsorsában osztozva, változó világban élve, mégis a változhatatlan Isten színe előtt állva Őreá tekintünk.

Tőle kaptuk, tőle fogadjuk el sorsunkat és küldetésünket. Ezért nem egyezkedünk. Nem válogatunk istenek, hazák, nyelvek, nemzetek, vallások és hitek között. Elfogadjuk Isten rendelését, őrizzük a tőle s őseinktől kapott kincset, anyanyelvünket, nemzetünket, múltunkat és jelenünket egyaránt. És elfogadjuk itt és most Isten hozzánk szóló szavát. Mindent ehhez, csakis ehhez viszonyítva, ehhez formálva és alakítva élünk múltba néző örök megújulásban.

Molnár-Veress Pál

Csávossy György

Ima

Homályba vérző örökmécses lánggal,
a remény frigyládáját mentve máig,
történelmünk vad, villanó patáit
és sújtó fejszék árnyát lombos ággal
hárítva, Uram, völgyed templomában,
fenyők tömjénes csúcsíve alatt,
míg elvándorlók búcsúénekével
zokogva bujdos a messzi patak,
szólok Hozzád - halál vagy élet
dolgában száll feléd a lélek:
Legyen meg a Te akaratod,
a szeretet,
miképpen mennyben, e hazában is.
A mindennapi békességet
add meg nekünk, ó ma!
Ne vigy minket a pusztulásba
és szabadíts meg mostoha
végzetünktől.
Büntess engem, ha kell,
tört test csak durva börtön,
de adjál örökéletet
népemnek itt a földön!

Kusztos Endre szénrajza

Az Erdélyi Könyv Egylet meghívására ez év szeptember folyamán Svédországban járt báró Csávossy Györgyben nemcsak a költőt és RMDSZ-politikust ismerhettük meg, hanem a mélyen hívő embert is, aki Ljungbyben és Tångagårdén istentiszteleteinken egyházi közösségeinkkel találkozott és verseiből olvasott fel.

ELVETTETVE, ELTEMETVE

Sorozatunk a Kárpátokon kívül élő magyar népcsoport eredetébe és múltjába, jelen helyzetébe kíván bepillantást adni. Mintegy folytatva a honfoglaló magyarságról szóló írások sorát, megkíséreljük felvázolni az államalapítás korát közvetlenül követő időket és körülményeket, amelyek a Kárpátokon túli magyarság létét magyarázzák, folytatva ennek a magyar államiságon kívüli életével, el egészen a múlt század végén, századunk elején és negyvenes éveiben történt hazatelepítésekig. Az első részben a Kárpátoktól keletre és délre eső terület történelmét vázoltuk fel, a honfoglalás korától századunkig. A második részben a terület egyházi szervezetének kialakulását tekintettük át.

Harmadik rész

“Nem tudsz énekelni, gyónni, Anyád nyelvén imádkozni”

Egy népcsoportot, amelyet a hatalom kényszerű módon elhagyott, s amelyet határ választ el a nemzettesttől, a történelmi tapasztalat szerint az egyház szokott megőrizni nyelvében és nemzetiségében. A moldvai magyarság azonban abba a szerencsétlen helyzetbe jutott, hogy esetében az egyház nem tudta ezt a szerepét betölteni. A magyar egyház ugyanis kiszorult arról a területről, amelyen a középkorban több püspökséget alapított, s később hiábavalónak bizonyult minden kísérlete, hogy ott a magyarok lelki gondozását ismét kezébe vehesse.

Bármilyen ellentmondásos, mégis igaz, hogy a moldvai magyarság azért maradt meg szinte kizárólag katolikusnak, mert nem voltak magyar papjai. A reformáció eszméit ugyanis elsősorban az ezeknek hatása alá került papok terjesztették a nép között, a nép nyelvén. S ha nem voltak olyan papjai, akik anyanyelvükön terjeszthették volna ezeket az eszméket, a népesség megmaradt eredeti vallásában. Az is igaz viszont, hogy a vallásában katolikusnak megmaradt moldvai magyarság jelentős része elvesztette anyanyelvét, s beolvadt az őt körülvevő, számbelileg már túlsúlyba jutott oláh népességbe.

Fapapucsban járó magyar barátok laktak itt

Az alábbiakban az 1644-ben Moldvába érkezett Bandinus Márk érsek tudósításából közlünk összevont részleteket:

“Hogy a moldvai katolikusok múltjáról valami biztosat megtudjak legalább az emberek emlékezetéből, a nyolcvan s százhoz közelálló katholikus embereket összehívtam és eskü alatt a következőket hallottam tőlük: Arra jól emlékszünk, hogy fapapucsban járó magyar barátok laktak itt, kiknek elköltözése után Bákó mindaddig nélkülözte a lelkivezetőt, amíg bizonyos Quirinus Rómából küldetve ide nem érkezett meg /1598-ban/. Nem sok ideig tartózkodott e részen, hanem sietett visszatérni oda, ahonnan jött. Utána Jeromos következett (amikor) minden romlásnak indult volt. A templomot szent kellékeitől megfosztották, a kolostor omladozott, minden lótrágyával volt telve

és bepiskolva. Valérián jött. Ismerte ő a moldvai helyzetet, ahol az egyház vagyonát a jövevénypapok, még püspökök is, minden aggodalom nélkül elidegenítették, azért az egyház szerzett javait haldokolva a nép gondjára hagyta végrendeletileg. A nép elfogadta és a gondjára bízottat éberem őrizte, mígnem eljött Lengyelországból Gojszky Ádám püspöki méltóság tekintélyével. Mindent magához vett, ami az egész belsejében felháborodott népet átok- és szitokszóra fakasztotta s minden idegen egyházi embert meggyűlöltetett vele. Utána bizonyos Bogoszlavics András dalmát minorita páter következett, akit elpuhultsága miatt még most is a Rózsásbarát néven emlegetik, azért, mert füleire s mellére akasztott rózsákat hordott tavasz idején. Az egyház falujának (Terebesnek) nagy részét elidegenítette, eladva azt egy jófajta moldvai lóért. Pénzt harácsolva össze, amije volt a bákói kolostornak, magával vitte Dalmáciába, semmit sem hagyva Moldvában. Ezt Fedrő Gábor követte Lengyelországból, aki szintén botrányosan távozott el. Ezután a magyar Boldizsár jött. Nem volt semmi írása a papságról. A vak és műveltség nélkül való bákói és forrófalvi egyházakat és a szomszédos falukat vezeti és kormányozza méltatlanul és minden lelki előhaladás nélkül. Végre 1636-ban Zamojszky János, mindkét Valachia püspöke Bákóba jött, de a török semmiképpen sem akarta megtérni, s ha idejében el nem menekül, nyomorúságos fogságba jutott volna. Az egyházak ismét árván maradtak Moldvában. Minden szerzetes és világi pap püspöki tekintéllyel hivalkodott. Ez az egyházjoggal való nagymértékű visszaélés a hitterjesztő szent gyülekezet atyáinak tudomására jutott, azért ide küldötte Deodát Péter szófiai bolgár érseket. A moldvai állapotokat látva, nevezett érsek őszintén feltárta az apostoli székek, amit útjában látott vagy hallott. Erre az apostoli széket, mint gyengéd érzelmű édesanya, elhatározta, hogy gondoskodni fog ezen egyházakról. Minket (Bandinust) választott, ide küldött.

De a moldvaiak lelke azzal az előítélettel van telve, hogy hozzájuk nem tud jönni misszionárius, vagy más egyházi ember, akinek valami becsülete is volna. A népnek e nagy makacsságában és konokságában kit vádoljunk bűnösséggel? Sokáig kételkedtünk és most is kételkedünk: a népet-e, vagy a magukat püspökként kiadó szerzeteseket, akik mindent fenekestől felforgattak?”

Csak az egykori magyar papoknak volt jó emlékezete a nép körében. Bandinus sokat szenvedett és túrt az elvadult egyházi állapotok, papok között. Rájött, hogy a magyar népnek a maga soraiból magyar papokkal való ellátása

javíthat csak a helyzeten. Végso konklúzióját általánosságban, s Moldvában mindenkor követendő elvként így fogalmazta meg a Szentszék számára:

“Egy egyházfő tündökljék akár mily bölcsesség, okosság vagy kiválóság színében, legyen bár tekintélye, kitűnősége, még ha az összes erények koszorúja ékesíti is, úgy, hogy bölcsességével érje utól Salamont, éleselméjűség tekintetében múlja felül Aristotelest, az ékesszólás terén haladja meg Cicerót, külső forma szépségében Absolonnal versenyezzen és testi erejével tegyen túl Sámsonon; ha az idegen népek közt ügyét nem tudja előadni, főleg ott, ahol nincs becsülete, olyan, mint a letörült tábla, melyre nincs semmi írva. A római szentegyháznak, melyet a Szentlélek jelenléte kormányoz, kegyes atyaként saját anyanyelvű lelkipásztorokat kellene küldenie, akár püspökök, akár plébánosok, akár misszionáriusok legyenek is azok, akik képesek legyenek minden főpapi és plébánosi teendőt illendő képpen és botrány nélkül elvégezni, különösen azokon a helyeken, ahol nincs papbőség, mint Moldvában, és tudják honi nyelven védeni a föld fejedelme és főurai előtt a maguk és a katolikus egyház becsületét.”

A nép szüntelenül azért könyörög

Bandinus megállapításának többen igyekeztek érvényt szerezni: utóda, a bolgár Parchevich Péter (1668-74) felvette a kapcsolatot a csíksomlyói ferencesekkel. Ezeknek házfőnöke, Taploczai István, a magyarnyelvű szolgálat újraindítását a bákói kolostor visszaadásához köti, - mint mondja - nem anyagi előnyökért, hanem azért, *“mert noha ott igen nagy a testi táplálék hiánya is, sokkal nagyobb azonban a lelki éhség. A híveknek nincsenek magyar származású papjaik, kik nekik anyanyelvükön hirdetnék Isten ígését. Pedig a nép szüntelenül azért könyörög, esdekel, hogy adjanak neki hazai lelki atyákat, kik előtt lelkiismeretét bizalommal feltárhajta s akiktől a keresztény hitet megtanulhatja”*.

Parchevich és Taploczai együttes fellépése eredményeként Bákóban megjelent néhány magyar pap, de hamarosan távozniuk kellett. Beke Pált bottal és baltával akarta kiűzni a misszió prefektusa a jászvásári templomból. A moldvai magyarság olasz misszionáriusok kezébe került.

1699-ben Ausztria megkötötte a törökkel a karlovici békét, s a török biztosította benne a hatalma alatt álló területek katolikusainak szabad vallásgyakorlatát, s beleegyezett azok osztrák protektorálásába. Ettől az időtől kezdve tehát a moldvai magyar katolikusok osztrák protektorátus alatt állottak, de rájuk nézve ebből semmi előny nem származott.

Bárcsak három-négy esztendőben jönne egy pap

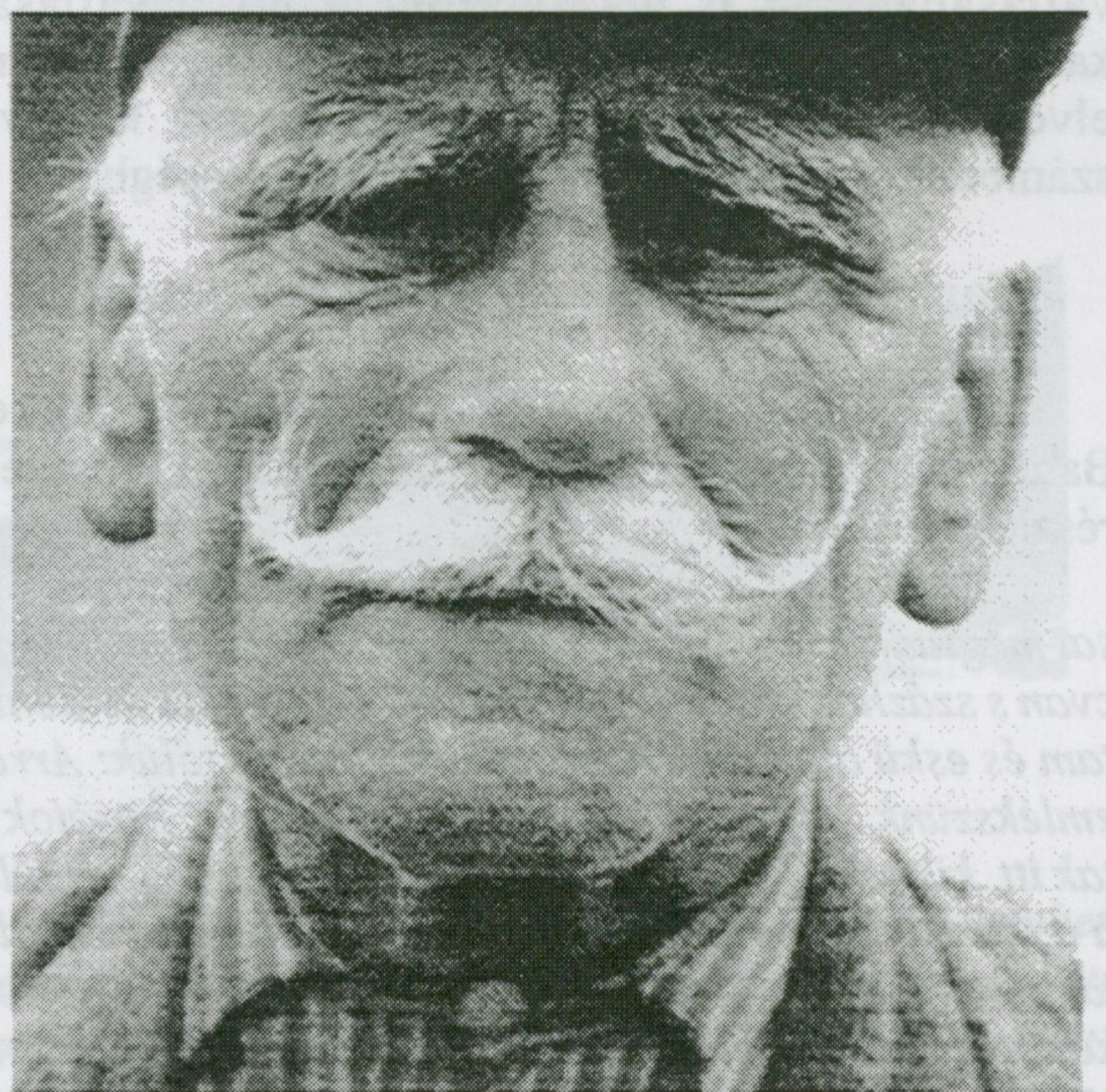
A II. Rákóczi Ferenc fejedelem követeiként Tatárországban megforduló Bay Mihály és Pápai Gáspár 1706-ban eljutottak egy Dnyeszter-parti Csebercsík (Csöböröcsök) nevű magyar városba is. Naplójukban így írtak az ott lakókról: *“Panaszolkodtak, hogy már egynéhány esztendőül fogva páterek nincsen, catholicusok lévén*

máskint. Házasodnak, szaporodnak, multiplicálódnak magok között pap nélkül, sőt négy-öt esztendős gyermekek vagyon az oly pap nélkül házasult és férjhezmenteknek keresztelelen, sokan pedig gyermekeik közül keresztelelen meg is holtanak. Minékünk nagy lelkek fájdalomával panaszkodtak papjok iránt való fogyatkozásokrul; - bárcsak úgymond, három-négy esztendőben jönne egy pap közikben, aki gyermekeiket megkeresztelné, esketné és gyónhatnának nékie. Oly durusok pedig az magok vallásában, hogy noha oláh pap lakik az falujokban, mégis készebbek keresztelelen gyermekeiket eltemetni, mintsem az oláh pappal megkereszteltetni. Minekünk lelkünkre kötötték, hogy Kegyelmes Urunknak, ő Nagyságának jelentsük meg, s kérjük ő Nagyságát, hogy küldjön nekik egy pátert, készek ők magok tehetségek szerint fizetni és az pátert eltartani; de oly páter kellene, aki magyarul tudna, mert ők oláh és magyar nyelven kívül mást nem tudnak...”

A fejedelem azonnal teljesítette a kérést, s nyomban Csöböröcsökre küldte Lippay István nagyszombati papot, aki viszont kiábrándultan írt az ott talált helyzetről, s három év múltán nyoma is veszett.

Keserű sóhajtasok között emlegette bűnösségét

1743-ban három magyar jezsuitát hívott Moldvába az akkori vajda, hogy országa történetét megírassa velük. Auxilia prefektus viszont akadályozta munkájukat, s megtiltotta nekik, hogy a magyarokat meglátogassák, majd ki isátkozta, sőt, a moldvai vajdánál szabadkőműveseknek vádolta be őket. A jezsuita atyák felfigyeltek az ott élő katolikusok helyzetére, s jelentést írtak rendük generálisának Rómába. Ennek tudható be, hogy a Szentszék 1744-ben rendeletet adott ki, mely szerint azontúl csak magyar ajkú szerzeteseket lehet Moldvába küldeni. A rendeletet azonban nem hajtották végre. Valamilyen formában minden Moldvában járt pappal szembeszegültek a misszionáriusok.

*“Jaj, mik történtek, jaj, mik is történtek”
(Gazda József felvétele)*

Miséet hallgató asszonyok. Klézse, 1960.
(Gazda József felvétele)

A távollévő lengyel püspök s a még távolabbi Róma azonban közömbösen nézte a moldvai ügyeket. Ha magyar panasz érkezett hozzá, küldetett Moldvába egy-egy magyar papot, ki-kiadott egy-egy rendeletet, melynek azonban nem volt fogantatja.

Szegedi János jezsuita 1744-ben így kesereg: *“Bárcsak feltüznél az isteni jószág a mi nemzetünk apostoli férfiainak a szívét, hogy kedves honfitársainknak, akik oly sok nép és oly sok schizmatikus között szentül és állhatatosan ragaszkodnak az egyedül üdvözítő hithez és sűrűbben vágnak az Isten szavaira s az Egyház szentségeinek a használatára, végre valahára már segítséget és lelki vigasztalást vinnének! Annyit tudok, hogy Baranyai Pál jezsuita, késő öregségében nem egyszer keserű sóhajítások között emlegette bűnösségét, amiért nem ment el hozzájuk élete akármilyen veszedelme árán is, megsegíteni őket.”*

Csöbörcsök magyarsága

1783-ban a kivándorló székelyeket követő Zöld Péter csíki pap Moldván kívül megfordult Besszarábiában, a már említett Csöbörcsökön is. Beszámolójából idézzük a következőket:

“Mivel (Csöbörcsök lakói) 17 esztendeig kátholikus papot nem láttak, bennünket úgy fogadtak, mint égből szállott angyalokat. Kőből vagyon az templomjok, jó a plébániaház is. A szőlő, mely a szent misére szolgál és a lelki attyoknak szölleje, minden esztendőben mívelik, a bort

BUKOVINAI SZÉKELYEK

Az osztrákok 1774-ben megszerezték a töröktől Moldvának az északi részét, Bukovinát. Hogy a gyér lakosságú tartományt benépesítsék, az orosz és oláh lakosság mellé németeket, cseheket, lengyeleket, tótokat, és korábban már Moldvába menekült székelyeket telepítettek.

Bukovina megszállását a kolozsvári születésű Splényi báró tábornok intézte, színmagyar hadsereg élén. Ugyanő lehetett az, aki az első székely telepéseket - mintegy száz családot - behívta, s ezek alapították 1776-ban **Fogadjisten** és **Istensegíts** falvakat.

1784-ben Hadik András gróf, Erdély gubernátora, Galícia és Bukovina főkormányzója a császári és királyi udvari haditanácsnak azt javasolta, hogy a Moldvába kivándorolt székelyeket és más ezredek katonaszökevényeit telepítsék át Bukovinába. A terv végrehajtását Enzenberg tábornokra és Raicsevich jassi ügyvivőre bízta. Beddäus kapitányra hárult a feladat, hogy Moldvában felkutassa a kibujdosottakat és katonaszökevényeket, s őket szépszerével vagy erőszakkal, Bukovinába hozza. Feladatát azonban nem tudta végrehajtani, mert Maurocordato Sándor (Alexandru Mavrocordat) moldvai fejedelem akadályozta munkájában.

Eredményt csak Mártonffy Mór minorita páter ért el, akit a bukovinai kerületi hatóság 1776-ban hívott meg Fogadjisten és Istensegíts katolikusainak pásztorolására. Enzenberg megbízásából Moldvába utazott, ahol felkereste

a kibujdosottakat és katonaszökevényeket, s a következő ígéreteket közvetítette megbízójától: A Bukovinába települők teljes büntetlenséget nyernek, ingyen háztelket és szántóföldet kapnak. Az állampénztárból, naponta minden gazda 6 koronát, a gazdaasszonyok 3 kr-t, egy-egy gyermek 2 kr-t kap visszatérítési kötelezettség nélkül. Minden családnak kiutalnak 50 frt-ot házépítési célokra, kamatmentesen, s a törlesztést nem kötik időhöz. Minden család kaphat 20 frt-ot gazdasági eszközök beszerzésére, s ezt 4 év alatt kamatmentesen törleszthetik. A betelepülők öt évre adómentességet élveznek. Minden község, amely 50-nél több családból áll, államköltségen megépített templomot kap, külön lelkésszel.

Mártonffy rábeszélő képessége és a kedvezmények hamarosan nagy tömegeket mozgattak meg. Az első csoport 1784. november 8-án, a második november 30-án, a harmadik 1785. január 2-án lépte át a bukovinai határt. E telepéseket az új falvak megalakításáig mindenre kiterjedő gondnal Istensegítsben, Fogadjistenben és további 11 közeli községben szállásoltak el. A betelepülés 1786-ig folyt.

Hadikfalva megalapítása ünnepélyes keretek között 1785. június 5-ikén történt. Laudonfalva (később Balkautz) megalapításáról egy 1785. szeptember 16-i tudósítás szól. Az ide telepített 30 magyar család viszont hamarosan Hadikfalvára telepedett át. **Józseffalva** megalakulásának időpontja 1785. szeptember 25. Utoljára alapítják 1786. február 20-án **Andrásfalva** telepés falut.

az említett végre megtartják, hogy ha katolikus pap talál érkezni, legyen a misére, és egyéb szükségére bora. A templomba gyülekeznek minden vasárnap és innepnapon. Ott /egy/ kézdi háromszéki bizonyos öreg ember, ki az olvasást és írást egy kevéssé érti, előttük imádkozik, és az olvasót napjában kétszer vele elmondja. Énekelnek ájtatos egynehány éneket is. Az egyházi böjtöt keményen megtartják, s akkor csak kenyérrel és vízzel élnek. A testi vétkektől és káromkodástól irtóznak. Az haldokló beteghez sokan egybegyűlnek, és azt bűneinek igaz szívvel való megbánására ösztönzik, éjjel-nappal imádkoznak boldog kimulásaért. A vallás dolgában a tatártól semmi háborgást sem szenvednek. Egyedül a tatár khán első feleségének birtoka alatt vannak. Azért senki se meri őket bántani.

Másnap, hogy oda érkeztünk, én magyarul keresztény tanítást tettem temérdek nagy nép hallatára. Azután az öregeket gyóntattuk. Végezetre bemutatánk a szent áldozatot. Déllest két órakor ismét a tanításhoz állottam. Háromtól fogva öt óráig, amiket ama két tanításkor mondtam, kérdezve s feleletre vévén a népet, ismét fejekbe vertem. Öt órától fogva hatig a bábáktól s öreg litentziátustól értekezénk a kereszttség feladása módjáról. Másnap tanítást tettem a szent gyónásról: gyóntattunk, kereszteltünk. Tizenkét nap alatt, ameddig tudniillik nálak valánk, meggyóntattunk 7139 személyt: újonnan kereszteltünk 2512-t. Három haldoklót készítettem az örökkévalóságra: kettejét eltemettem, harmadikat életben hagytam. 13-ik nap elbúcsúztunk. Sívás, rivás, jajgatás közt két ezernél több férfi és asszony, majd egy magyar mérföldnyire kísérték bennünket, s reménykedtek, kérvén a Krisztus vére hullására: hogy nekik a missió előjárójától papot kérjünk és nyerjünk ki. Azoknak esedezéseket midőn visszajövet Jássziban az előjárónak beadánk, azt felelé: hogy oda senki sem kíván menni, s hogy ő senkit sem kényszeríthet: holott /mivel/ mind csak Moldva számára küldettek. Volt-é azúta nálok kátholikus pap, nem tudom.”

A misszionáriusok Zöld Pétert is el akarták tiltani a munkálkodástól, s a misszió prefektusa őt is ki akarta átkozni, mígnem a vajda s maga a pápa is meg nem erősítette őt jogában. Zöld az akkori erdélyi püspökhöz, Battyány Ignáchoz írt levelében kéri:

“Erdélynek akár világi, akár szerzetesi papságából a magyar és oláh nyelvet egyformán beszélő papok küldessenek” Moldvába. Battyány a pápához fordult, s leírta, hogy “a moldvai magyarok semmiféle vallásos oktatásban nem részesülnek, mert nem értik papjaikat. Mivel velük gondolataikat közölni nem tudják, nem gyónnak, az utolsó szentség felvétele nélkül halnak meg és sokan keresztleletlenül maradnak.” Arra kérte a pápát, hogy nevezze ki őt apostoli vikáriussá Moldvába, Besszarábiába és Krímbe, s ő magyarul és oláhlul beszélő misszionáriusokat fog küldeni az ottani katolikusok gondozására. A pápa azonban azt válaszolta, hogy a katolikusokhoz “az ország nyelvében járatos” misszionáriusok mennek. Zöld Péter megjegyzi:

“A misszionárius atyák mind olaszok, kik sem az oláh, sem a magyar nyelvet nem tudják beszélni... miért is a magyarok hangos sóhajtasok közt imádkoznak, hogy az Isten igazgassa szerencsésen a magyar király fegyvereit, és a római szék szívét, hogy az olasz misszionáriusok helyett

magyarokat és az ő nyelvöket értő lelkipásztorokat méltóztassék nekik leküldeni.”

És akkor ütött a magyarság végórája

Galícia osztrák kézre kerülésével /1779/ Lengyelország elszigetelődött Moldvától, ahol a lengyel befolyást az osztrák váltotta fel. Az ettől az időtől kezdve működő osztrák konzulok, akik Magyarországot is képviselték, versenyre keltek az olasz misszionáriusokkal a magyarok papok üldözésében. 1803-ban Hamner jászvásári osztrák konzul a Moldvába menő magyar papot, Bocskor Istvánt egyszerűen “huncutnak és csalónak” nevezte, letartóztatta, s nem engedte működni. 1804-ben a Moldvában még fellelhető magyar papokat oláhokkal helyettesítették. Hamner konzul néhány évvel későbbi jelentésében ez áll:

“A misszionáriusok Moldvaország nyelvén prédikálnak, ami azért szükséges, mert a családok közül csak a kisebbik rész /azaz a később bevándorolt népesség/ ért még magyarul, a régebben beköltöztek azonban, bár megtartották vallásukat, elvesztették nyelvüket.” Raab konzul 1815-ben ezt azzal toldja meg, hogy “valamennyien beszélnek a moldvaországi nyelvet, s egyáltalában semmi szükségünk sincsen a magyarra.”

Ennek ellenére - híveinek lelki szükségletére tekintettel - Paroni prefektus 1825-ben több magyar papot hívott be Moldvába, de intézkedése nagy felzúdulást és visszahatást keltett, s a prefektust visszarendelték Rómába. Mégis, 1848-ig állandóan volt öt-hat magyar pap Moldvában. Feljegyzés szerint az üldöztetés így fokozódott:

“Több helyen, mint például Szabófalván, hol azelőtt mindig magyarul énekeltek s imádkoztak, egyedül oláh ájtatossági szertartás parancsoltatott. Gorzafalván a magyar parochiabéli lelkész meghalálozván, helyére olasz misszionarius rendelteték, a magyar ájtatosságok pedig hasonlóul eltiltattak. Bákóban, úgy szeretvidéki több magyar helységeken, hol a kántorok eddigelő csupán magyarul dicsőíték a mindenhatót, oláhlal fölvaltani rendeltetett az isteni tisztelet. Némelly helyeken, mint Huszban, Kalugyerben és Szabófalván a kántorok által a gyermekek írás és olvasásra oktattattak. Legutóbbi erős rendelet következtében egyedül oláh nyelvre szorították a tanítás. Jelenen magyar provinciabeli minorita létez itt összesen 5, ezek közül csak 4-et lehet magyarnak mondani, de ezeknek is ketteje már előregedett beteges egyén, maholnap sírba szálló. Tizennyolc idegen ellenében mégis csak elenyészik, és akkor ütött a magyarság végórája.”

“Magyar revolúció” Moldvában

1830-ban, amikor a Moldvát megszálló oroszok helyőrséget akartak szervezni, a szabófalviak vezetésével a csángók megtagadták “a német császár és magyar király” felmutatott parancsa nélküli besorozást. Talán e moldvai “magyar revolúció” hatására intette meg magyarüldöző papjait Arduini prefektus:

“Megtiltjuk mindazon nyelvek gúnyolását, melyekre a misszió területén szükség van. Valamely nyelvnek kiválóbb használatát az illető nép nagyobb lelki szükséglete

nyújtani és pedig akképp, amint nekik jobban megfelel és üdvösségükre válik. És valamint esztelenül jár el, aki franciául akarna prédikálni azoknak, akik csak németül vagy szlávul tudnak, éppen így áll a dolog minden más esetben, jelesül az adott esetben, midőn a misszionáriusok a hitből oláh nyelvű oktatást akarnak adni annak a népnek, mely csak magyarul tud.”

A rendreutasításnak nem volt foganatja, hiszen amikor 1840-ben a szabófalviak Mártonffy erdélyi püspökhöz írtak, hogy az őket oláhosodni kényszerítő pap helyébe magyar papot küldjön, s ez kitudódott, a misszió előljárósága “fölsőbbiség elleni bűn” miatt kegyetlenül megbüntette őket, s “volt dolga a deres kalodabot és korbácnak. Néhányan rabságot is szenvedtek”. 1848 után már csak Petrás Ince képviselte a magyar papságot, s 1881-ig még további egy-kettő működött Moldvában.

Ha erőszakosan nem is lehet megölni, kiirtani a lelket, számítanunk kell arra, hogy egy nemzeti kultúrájától elszakított néprészt az erőszakos lélekvásár eltántoríthat. Sokhelyt fészkelte be magát - különösen a szórványokban - végképp a román nyelv a moldvai magyarok közé az utóbbi évszázadban.

Ha tehette volna, a moldvai magyarok ügyét csak az újkori magyar hatalom, középkori birodalmunk örököse lett volna hivatott rendezni. De nem tehette! Próbálkozások azonban továbbra is voltak. Az 1848-49-es szabadságharcot követő Bach-korszakban élénk érdeklődés támadt a Kárpátokon kívüli magyarok iránt. Az elnyomottakban megnőtt a segítség, a gondoskodás vágya a hasonló sorsúak iránt. A katolikusok is megalakították 1861-ben a Szent László Társaságot, mely a külföldi katolikus magyarok gondozását tűzte ki célul. A Társaság Bukovinában is működött, s az ottani magyarok részére papokat és tanítókat képeztetett, s megszervezte a rendszeres egyházi és iskolai életet. A Társaság Moldvában is próbált berendezkedni, de kevés eredménnyel.

Protestáns misszió Moldvában

1868-ban három katolikus pap, Veszely, Imets és Kovács nevű járta be Moldvát. Nagy tervekkel tértek vissza, amelyekből azonban semmit sem lehetett megvalósítani. Felfigyeltek viszont arra, hogy az alig néhány éve működő, nagy áldozatokat hozó protestáns misszió szép eredményeket ért el a Duna-fejedelemségekbe ment magyarok között. Jelentésükben idézik a Romániában működő református misszionárius, Czelder vallomását:

“Az én csekélységemnek azon munkakör jutott, hogy az itt elszórt református magyarok vallási ügyével, mennyire a körülmények engedik, nemzeti érdekeinket is egybekapcsolhatnám. 1861 óta a magyar katolikus klérus tisztelt főnökeihez a vallási és nemzeti pusztulás szélén álló csángó magyarok ügyében írt levelezésem sikertelen maradt. Több jeles hazánkfiával értekeztem ez ügyről, de nem láttam célravezetőnek még, hogy ezen írni és olvasni nem tudó testvéreinket tömegestől vallásilag áttérítsem, s így megmaradásukért felelősséget magunkra és magamra vonjam. Ha a mostani esztergomi érsek gondoskodása - ki a múlt év (1867) szeptember havában fölkarolásukat, mint

mondá, Rómával egyetértve, megígérni elég hazafias volt - elmarad: néhány évtized, s csak emléke marad annak, hogy Moldva hajdan egészen magyarok által lakott föld és ország volt; s e már ma csak töredék magyarság elpusztulásáért, melyet hét esztendő alatt a mi szegény protestáns magyar missziónk meg nem menthetett, s egészében meg nem menthet, a magyarországi római katolikus klérus felelős a magyar nemzet történelmi ítélszéke előtt”.

Imets megjegyzi jelentésében: “Czelder csak alkalomra vár, amikor csángóinknál célszerűbben fölléphessék, kik között az utat oly formán is egyengeti, hogy köztök reverendában jár, s pénzt hágy. Annyit ismételhettek, hogy a református misszió Moldvában is úgy vallási, mint fontos nemzetiségi hivatását fel látszik fogni.”

Czelder is, Imets is ugyanarra a megállapításra jut, amit korábban már Bandinus is hangoztatott: magyar papok kellenek moldvai magyar népünknek, hogy magyarnak maradhasson.

(Folytatjuk)

Összeállította: **Molnár-Veress Pál**

Ady Endre

KRISZTUS-KERESZT AZ ERDŐN

Havas Krisztus-kereszt az erdőn
Holdas, nagy, téli éjszakában:
Régi emlék. Csörgős szánkóval
Valamikor én arra jártam
Holdas, nagy, téli éjszakában.

Az apám még vidám legény volt,
dalolt, hogyha keresztre nézett,
Én meg az apám fia voltam,
Ki unta a faragott képet
S dalolt, hogyha keresztre nézett.

Két nyakas, magyar kálvinista,
Miként az Idő, úgy röpültünk,
Apa, fiú: egy Igen és egy Nem,
Egymás mellett dalolva ültünk
S miként az Idő, úgy röpültünk.

Húsz éve elmúlt s gondolatban
Ott röpül a szánom az éjben
S amit akkor elmulasztottam,
Megemelem kalapom mélyen.
Ott röpül a szánom az éjben.

(A z IGE ÉS ANYANYELV versenyen a fenti verset a 12 év fölötti korosztály választhatja elmondásra.)

Ötszáz évvel ezelőtt, 1497-ben született a reformáció egyik legjelentősebb alakja, Philipp Melanchton (eredeti nevén Schwarerd, meghalt 1560-ban). Igen fiatalon, 1518-ban lett a wittenbergi egyetem tanára, itt került kapcsolatba Lutherrel és került eszméinek hatása alá, hogy aztán ezeket az eszméket éppen ő fogalmazza meg szabatos teológiai szaknyelven, latinul, *Loci communes* című művében, miközben maga Luther a Biblia német köznyelvre való fordításával és gyakorlati egyházszervezési gondokkal volt elfoglalva. Melanchton szövegezte meg az *Ágostai hitvallás* néven ismert iratot is, amely a mai napig közös konfesszionális alapja az egyes nemzeti evangélikus egyházaknak.

Az egyetemes kereszténység, sőt nyugodtan mondhatjuk, az egész emberiség nagy vesztesége Teréz anya halála. De ne azt nézzük, mit veszítettünk az albán születésű, irgalmas szerzetesrendet alapító és annak keretében elsősorban Indiában tevékenykedő, Nobel-békedíjas apáca halálával; nézzük inkább azt, mit nyertünk az ő élete példájával. Talán így fogalmazhatunk a legegyszerűbben: visszanyertük a reményt abban, hogy rohanó korunkban, elanyagiasodó, minden erkölcsi értéket megkérdőjelező, az ember emberi lényegétől elidegenülő társadalmunkban még van, még lehet értelme - és szerepe! - a krisztusi tanításnak a részvétről, a segítőkészségről, az áldozatvállalásról, a szeretetről.

Miközben a katolikus világban mindenütt gyász-misékkel emlékeznek Teréz anyára és a protestáns világban is tisztelettel adóznak emlékének, a balkáni ortodox országok szélsőséges nacionalista körei azon fáradoznak, hogy bebizonyítsák Teréz anya nem albán, hanem macedón, bolgár vagy román voltát. A macedónok érve az, hogy Macedóniában jött a világra; a bolgárok arra utalnak, hogy Macedóniának azon a területén, ahol ez az esemény 1910-ben bekövetkezett, népes bolgár kisebbség él; a románok azt hangoztatják, hogy polgári neve, az *Agnes Gonxha Bojaxhiu*, becsületes román név, amely tulajdonképpen *Agneta Gangea Boiangiu*-nak olvasandó. Bár a románban csakugyan előforduló Boiangiu családnév egyértelműen török eredetű, arról még nincs hír, hogy ezen az alapon Teréz anyát a köztudottan muzulmán törökök is maguknak követelnék.

Mivel sok a református közöttünk, északon élő magyar protestánsok között, érthető érdeklődéssel igyekeztünk követni a Református Világszövetség ez év augusztusában Debrecenben tartott 23. nagygyűlésének eseményeit - úgy, ahogyan ezt a sajtó, a rádió és a televízió

K E R E S Z T É N Y

lehetővé tette számunkra. Sokunk számára meglepő volt annak a tudomásul vétele, hogy a kálvinizmus ma sokkal inkább ázsiai, mint európai vallás: a világ mintegy hetven millió reformátusa közül csak mintegy tízmillió él föld-részünkön. Ennek megfelelően, amikor a Világszövetségbe tömörült református egyházak helyi gondjai-bajai kerültek napirendre, lényegében az ún. harmadik világ gazdasági és társadalmi problémáiról tárgyaltak a küldöttek, s a helyszín ellenére háttérbe szorultak a közép-európai, jelesül az egész európai reformátusság egyharmadát alkotó, fél-tucatnyi államban élő magyar reformátusság problémái. Ez főleg ott váltott ki csalódottságot, ahol a helyi református egyházak egy-egy magyar kisebbség közösségei, és kisebbségi lét általános hátrányai mellett négy évtized kemény állami ateizmusának rombolásával kell megküzdíteniük, a posztkommunista társadalmak gazdasági nehézségei és szélsőséges nacionalizmusainak támadásai közepette kell próbálniuk visszaszerezni elkobzott javaikat, szociális intézményeiket, iskoláikat. "Törjétek szét az igazságtalanság bilincseit" - ez az Ézsaiás próféta könyvéből vett idézet volt a Református Világszövetség 23. nagygyűlésének jelmondata, a résztvevők többsége azonban, úgy látszik, csak azokat az igazságtalanságokat tartotta bilincseknek, amiket neki kell elszenvednie.

A katolikus egyház dinamikus belső megújódási folyamata során egyre-másra rehabilitálják azokat a jó szándékú embereket, akik az idők folyamán a keresztény erkölcs igazabb megéléséért, a hitélet mélyebbé és eleve-nebbé tételéért végzett munkájuk során összeütközésbe kerültek az akkori egyházvezetéssel. Nemrég adtunk hírt ebben a vonatkozásban az 1498-ban máglyán megégetett Girolamo Savonarola dominikánus szerzetesről, akiről az hírlik, hogy kivégzése öt századik évfordulóján egyháza szentté avatja. Most egy magyar katolikus igehirdető és közösség-szervező rehabilitálásáról számolunk be, az 1919-ben született Bulányi György atyáéről, akit nemcsak a kommunista világi hatóságok üldöztek és börtönöztek be az ifjúság körében végzett léleképítő munkájáért, hanem egyháza is cserben hagyott és megtagadott: a magyar katolikus püspöki konferencia 1982-ben megvonta tőle a nyilvános misézés és igehirdetés jogát. Másfél évtized kiközösítettség után az idén ősszel kapta vissza papi jogosítványait, s egyúttal a Vatikán is felmentette a hittani kérdésekben ellene felhozott vádak alól.

M Ű V E L Ő D É S

Örömmel jelezzük, hogy Sulyok Vince norvégiai magyar költőnek és műfordítónak gyűjteményes verseskötete jelent meg Budapesten *Fényörvény életünk* címmel, Mervel Ferenc svédországi főiskolai tanárnak és műfordítónak pedig a jelenkori skandináv prózából válogatott magyar nyelvű kötetét adták ki Marosvásárhelyen. Ez utóbbi a Duna-televízióból ismert *Minoritates Mundi* riportsorozattal párhuzamosan megjelenő könyvsorozat első kötete; szerkesztője Cselényi László, a címe *Légyott északi fénnnyel*. Lapunk két jeles munkatársának köteteit külön-külön recenzióban szándékozunk ismertetni-méltatni következő számaink egyikében.

Hírt adtunk róla, hogy Göran Tunström 1986-ban írt regénye, *A tolvaj (Tjuven)*, tavaly karácsony táján jelent meg magyarul Jávorszky Béla tolmácsolásában. Most ehhez hozzáfűzzük, hogy az idei ünnepi könyvhét alkalmából Budapestre látogató svéd író interjút adott a *Magyar Nemzet*-nek, amelyet a lap július 12-iki száma ezzel a címmel közölt: *Hogy Isten neve ki ne iktatódjék a tudatunkból*. Talán nem érdektelen idéznünk belőle azt a részletet, amelyből a szerkesztő kiemelte a címet. "Apám pap volt - válaszolja Tunström arra a kérdésre, hogy vallásos-e -, és én mégsem tudom, voltam-e vallásos ember valaha. Egy biztos, soha nem voltam hitvalló keresztény, ugyanakkor mindig izgatott a vallás, foglalkoztatott a tételes vallás és az élet viszonya, a nyelv, mely a valláshoz kötődik. Érdekeltek a vallásos írók és filozófusok. Sokak szerint vallásos író vagyok. Nem tudom, igazuk van-e. Egy biztos: egész életemben azért küzdöttem, hogy Isten neve ki ne iktatódjék a tudatunkból."

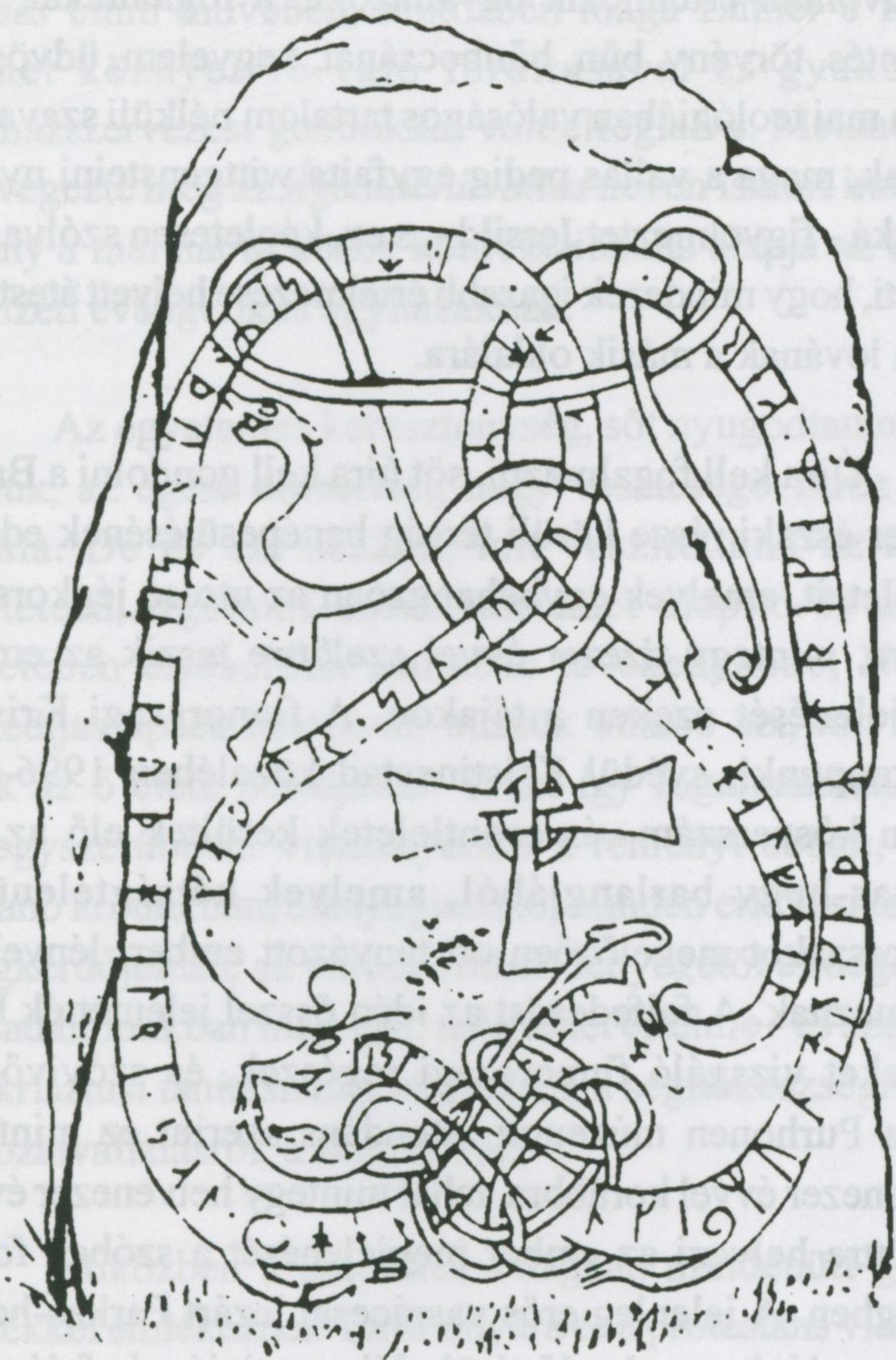
És még egy svéd író a vallásról. P. C. Jersild a *Dagens Nyheter* augusztus 12-iki számában megjelent jegyzetében szóvá teszi, hogy gyermekkorában a papok még konkrét valóságként, valósággal létező helyként értelmezték a bűnösökre és a hitetlenekre váró kénköves-tüzes poklot, amivel nemhogy vonzóvá tették volna az emberek szemében a keresztény vallást, hanem ellenkezőleg, félelmet és irtózatot keltővé tették. Néhány nap múlva Stanley Sjöberg lelkész válaszolt a vádnak értelmezett megállapításra, s már hozzászólásának címe rámutat arra, hogy a pokol nem keresztény, hanem pogány viking találmány (*Helvetet uppfanns av vikingarna*): maga a

poklot jelentő *helvete* szó is a halál pogány istennője, Hel nevéből jön. P. C. Jersild jegyzetének azonban nem ez a megállapítás volt a lényege, hanem az, ami utána következett: hogy tudniillik miközben néhány évtizede a papok még durván konkrét értelmezést adtak bizonyos vallási fogalmaknak, például a bűnért való bűnhődésnek (mert ez a pokol), ma az a veszély fenyeget, hogy túl általánosan és túl elvontan értelmezik ugyanazokat a fogalmakat. Ige, teremtés, törvény, bűn, bűnbocsánat, kegyelem, üdvösség stb. a mai teológiában valóságos tartalom nélküli szavakká válnak, maga a vallás pedig egyfajta wittgensteini nyelvi játékká - figyelmeztet Jersild -, s ez, képletesen szólva, azt jelenti, hogy mindezek igazabb értelmezése helyett átestünk Isten lovának a másik oldalára.

Újra kell fogalmazni, sőt újra kell gondolni a Balti-tenger északi része körüli térség benépesülésének eddigi elméleteit, amelyek egybehangzóan az utolsó jégkorszak utánra, mintegy tízezer évvel ezelőttre teszik az ember megjelenését ezeken a tájakon. A finnországi Kristiinankaupunki, svédül Kristinestad közelében 1996-ban olyan közsérszám- és csontleletek kerültek elő az ún. Farkas-hegy barlangjából, amelyek kétségtelenül a jégkorszakot megelőzően ott tanyázott emberi lényektől származnak. A felfedezést az idén ősszel jelentették be a leleteket vizsgáló finnországi régészek, és szóvivőjük, Paula Purhonen múzeumi intendáns szerint ez mintegy hatvanezer évvel korábbra, tehát mintegy hetvenezer évvel ezelőttre helyezi az ember megjelenését a szóban forgó térségben. A jelenleg erős vasráccsal lezárt Farkas-hegyi barlang jégkorszak előtti üledékes talajának felásása, átkutatása még csak a kezdeténél tart, és a régészek további leletektől várják annak a feltételezésüknek a megerősítését, hogy a "finn őseimbek" egy olyan korai kőkorszaki kultúra (az ún. Pebble Tool-kultúra) népességéhez tartoztak, amelynek gyűjtögető és vadászó hordái Angliától Közép-Európán át Oroszorszáig lakták meg földrészünket.

Az ősz folyamán több hullámban megismétlődött olaszországi földrengések okozta legnagyobb kulturális veszteség annak a bazilikának a súlyos károsodása Assisi városában, amelyet 1228-ban kezdtek építeni, két évvel Assisi Szent Ferenc (1182-1226) halála után, s amelyben a szent földi maradványai mostanig zavartalanul nyughelyre leltek. Pótolhatatlanok a háromszintes templomépület felső traktusát díszítő freskók, az itáliai festészet korai klasszikusainak alkotásai, köztük is elsősorban Giotto di Bondone (1267-1337) remekművei: a bazilikának nevet adó szent életéből vett jelenetek és egyéb - bibliai, újszövetségi tárgyú - falképek. Aki látta a

földrengés pusztításáról készült sajtófotókat vagy tévéfelvételeket, nem tartja meglepőnek a szakemberek vélekedését, amely szerint a restaurátorok hősiességei ellenére a keresztény egyháztörténet s egyben az egyetemes művészettörténet e kincsei menthetetlenek: már csak a reprodukciók formájában maradnak az utókorra.

Az Ödis-kőnek nevezett rúnakő (Örsundsbro). Szövege
Isten áldását kéri Ödisre, a követ állíttató Gisl és
Ingemund édesanyjára. (Kiss B. Gergő rajza)

Svédország felnőtt lakosságának kb. egyharmada hisz a "természetfeletti" jelenségekben, például a varázsvesszővel való víz- vagy kincskeresés eredményességében, vagy abban, hogy a halottak lelkei visszajárnak, s hogy kapcsolatba is lehet lépni velük - nyilatkozta nemrég némi szomorú ironiával a sajtónak Per-Olof Hulth, a *Vetenskap och Folkbildning* (Tudomány és Népoktatás) egyesület elnöke. Egy korábbi, két évtizeddel ezelőtt végzett felméréssel összevetve a tényt, a babona és az áltudományos hiedelmek fokozatos terjedését figyelhetjük meg, amiben elsősorban a nem közszolgálati tévéadók hibásak: ezek gátlástalanul sugároznak naponta, sőt gyakran naponta többször is ilyen - főleg amerikai - játékfilmeket, amelyek konkrét valóságként "ábrázolnak" kísértetjárásokat, kép-

telen átváltozásokat, életre keléseket, a hétköznapi tapasztalatnak ellentmondó, de a filmtechnika realiztikus megjelenítésében hihetővé váló csodás történeteket. Per-Olof Hulth természettudós, s nyilatkozatában csupán az áltudományos hiedelmek tudományos cáfolatáig megy el. Ehhez a magunk részéről hozzá kell tennünk, hogy az olcsó, látványos, borzongató, a képzelet alacsony régióiban mozgó "természetfeletti" iránti társadalmi fogadókésztség növekedésének lelki alapja a hit apadása, az ember legbensőbb emberi lényegéhez tartozó *istenhit* gyengülése, amit sok helyen, így Svédországban is szinte intézményesen mozdít elő a világnézeti semlegesség jelszavát hangoztató, valójában a keresztény világnézet leépítését, kilúgozását, semlegesítését eredményező iskolai oktatás. Mihelyt egy közösségben, egy népességben, egy társadalomban kérdésessé teszik a hit forrásaiból fakadó igazságok értékét, a rájuk való szomjazás megmaradván, az emberek a babona és az ún. paratudományok csapjából kezdik oltani a szomjukat: Isten helyett kísértetekben, vámpírokban, ufókban és kicsi zöld emberkében kezdenek hinni.

Itt kell megemlítenünk, hogy nemcsak áltudományok léteznek, hanem magukat gyakran keresztény felekezetek gyanánt elismertetni igyekvő álvallások is, amelyek a Biblia alapvető, többféleképpen, de fő irányában mégis egységesen értelmezhető tanításával homlokegyenest ellenkező tanokat és életvitelt hirdetnek. A történelmi egyházak *destruktív szekták* névvel illetik ezeket az álvallásokat, s érthető módon próbálnak gátat vetni hatásuknak, terjedésüknek - a vallásszabadság civilizált társadalmakban sérthetetlen elvének tiszteletben tartása mellett. Ilyen próbálkozás volt legutóbb az a konferencia, amelyet Dobogókőn tartottak a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa rendezésében, s amelyen - sajtóhír szerint - Közép- és Kelet-Európa protestáns, katolikus és ortodox egyházainak képviselői vitatták meg, milyen kihívást jelentenek az új egyházi mozgalmak a történelmi egyházak és a társadalom számára. Dr. Harmati Béla evangélikus püspök, az Ökumenikus Tanács elnöke a konferencia befejezésekor tartott sajtótájékoztatón szellemesen és szemléletesen foglalta össze a térség sajátos gondjait ezen a téren: "Míg korábban régióinkban minden vallást rossznak és üldözendőnek tartott az államhatalom, a ma uralkodó felfogás szerint minden vallás jó és támogatandó", noha kereső társadalmi tapasztalatok naponta hívják fel a figyelmet arra, hogy meg kellene különböztetni a mindennapi életben, a "civil szférában" is hasznos munkát folytató egyházakat az egyén- és társadalomellenes, fanatikus szektáktól.

Veress Zoltán

KERESZTÉNY RÚNAKÖVEK

A mai Svédország számos pontján fellelhető, de még nem mindenhol fellelt rúnakövek (hiszen a legutóbbit csak néhány hete találták meg és kezdték óvatosan restaurálni), mindnyájunk előtt a pogány kor emlékeinek tűnnek. A holtakat a Valhalla éjszakájába kísérő, vérgőzös áldozati szertartásokat idézik fel képzeletünkben. Lehet-e szó ezeken a köveken áhítatról, imáról, kegyelemről?

A legrégebbi germán rúna-ábécé huszonnégy jelből állt, és az ősi germán nyelvet beszélő népek közös betűírása volt, amelyet a germánok lakta tájakon mindenhol ismertek - legalábbis az írástudók. Eredete a Krisztus előtti első-második századra tehető. A viking korszak elején, Krisztus után 800 körül, mai kifejezéssel élve meg-reformálták a régi írást: az eredmény egy tizenhat jelből álló új ábécé lett. Ezt mintegy három-négy évszázadon át használták a mai Svédország, Dánia és Norvégia akkori lakói, nagyjából az 1100-as évek végéig; aztán a latin írás lassan kiszorította.

A rúnakövek lelőhelyei igen egyenlőtlenül oszlanak meg az északi országok között. Norvégia csak 50, Dánia mintegy 200 fennmaradt, ismertté vált effajta tárgyi emlékekkel büszkélkedhet, míg Svédország közel 1700-zal. Ennek nagy része, mintegy ezer kő, Uppland területén (Uppsala és Stockholm térségében) maradt fenn.

A 800-as és 1100-as évek közé eső időben, a kora középkorba torkolló viking korszakban, jelentős társadalmi és kulturális változások mentek végbe. A pogány nemzetségek helyi fejedelemségei, amelyek a közös földtulajdonon és a nemzetség tagjainak egymás közötti egyenlőségén alapultak, lassan beolvadtak a keresztény egyház ideológiájára támaszkodó, földrajzilag nagy területekre kiterjedő királyságokba, amelyekben döntő szerephez jutott a magántulajdon, s megindult a lakosság rendi rétegződése. Az egyes nemzetségek és vezetőik esetenként persze választhatták azt is, hogy megpróbálnak szembefordulni a történelem sodrával. Upplandban, ahol szívósabban ragaszkodtak a régi berendezkedéshez, a rúnakő-állítás szokása tovább maradt fenn; Dániában és Nyugat-Göta-landban, ahol hamarabb vert gyökeret a kereszténység és jelent meg a királyság intézménye, ez a sajátos hagyomány is hamarabb megszűnt.

Mai tudásunk szerint a rúnaköveket állítók többnyire jómódú parasztemberek, kisbirtokosok voltak. A keresztény rúnaköveket is ők "találták fel". Ahol több keresztény jellegű (a kereszt ábrájával díszített vagy feliratában keresztény

fogalmakat tartalmazó) rúnakő kerül elő, ott az egyház - királyság hiányában - valószínűleg erre a rétegre támaszkodott, ennek tagjai pedig így módon is próbálták kimutatni keresztény mivoltukat.

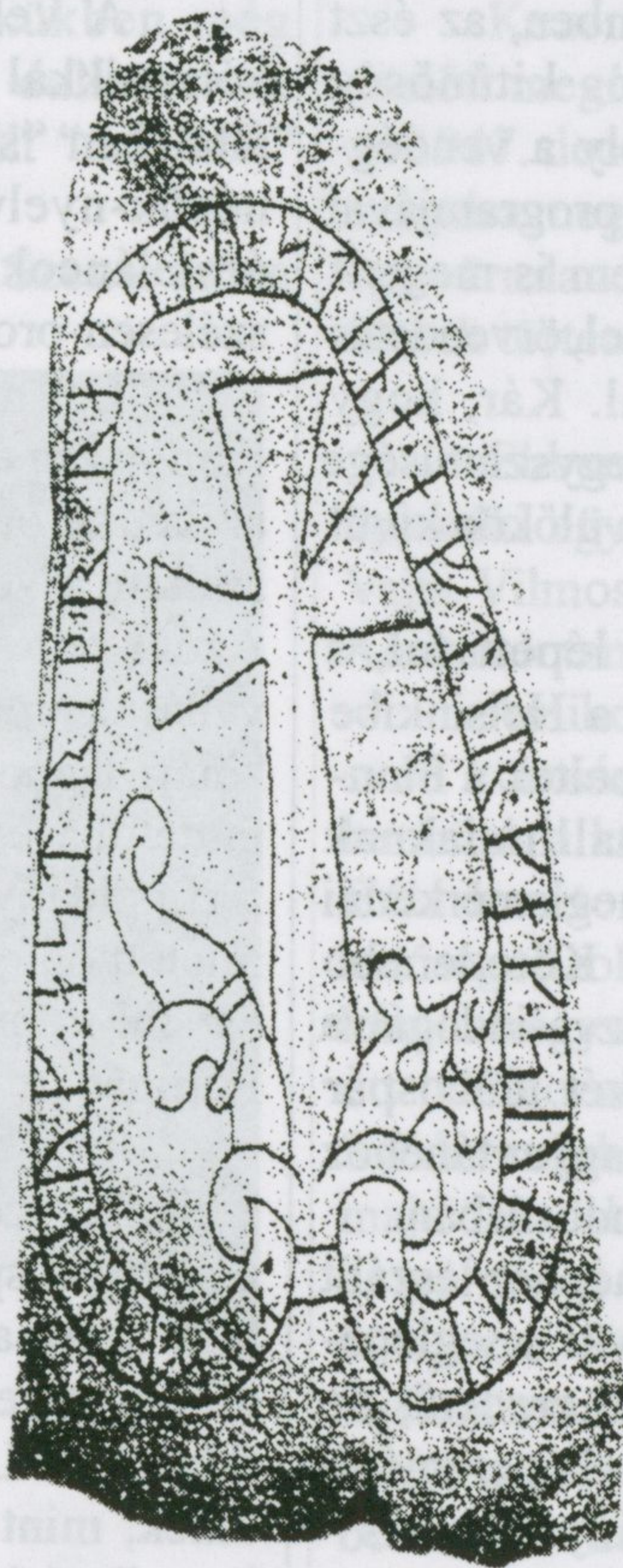
Upplands Bro község területéről harmincnyolc rúnakő került elő, amelyek közül huszonhét ma is ott van. A harmincnyolcból huszonnyolcon látszik a kereszt jele, tehát közel háromnegyedén - s nagyjából ez az arány érvényes országosan is. "Tény, hogy a svédországi rúnakövek között csak egyetlenegy van, amelynek szövege név szerint idéz egy pogány istenséget. A velandai Väne-Ísaka rúnakövről van szó, amelynek állítója Tor áldását kéri" - írja a kérdés egy ismert szakértője (Gräslund, 1987). És egy másik: "Svédországban mindössze öt olyan rúnakő van, amelynek szimbolikus ábrái között felismerhető Tor pörölye" (Wehner, 1981).

A rúnakövek rendszerint a fontosabb utak mentén álltak, gyakran egy-egy hídfő közelében. Kegyeleti szerepük mellett - amikor elhunytaknak állítanak emléket - bizonyos gyakorlati jelentőségük is volt: a helyi birtokosok státusszimbólumai voltak, s egyben *hovatartozásuk* nyilvános megvallása. Némi képpen annak a szellemében, amit Jézus mondott a farizeusoknak, akik azt kérték tőle, hogy dorgálja meg jeruzsálemi bevonulásakor őt dicsőítő tanítványait: "Bizony mondom néktek, ha ezek elhallgatnak, a kövek fognak kiáltani helyettük" (Lukács, 19:40).

"A keresztény lelkiség, a kegyelem és az örökkévalóság vágya szólal meg a rúnakövek feliratainak egyszerű, szűkszavú mondataiban, az evangélium újjáteremtő erejének bizonyosságaként" - írta több mint fél évszázaddal ezelőtt a szóban forgó régészeti emlékek egy lelkes kutatója (Lodin, 1937). Állításában azonban valószínűleg több a beleérzés, mint a tény. Azt, hogy a rúnakövek bepillantást engednek a pogányság és a kereszténység határmezsgyéjén élt kora-középkori népesség hiedelem- vagy hitvilágába, hiábavaló volna feltételezni. Annál sokkalta "világiasabbak". A kereszt ábrájának gyakori együttes jelentkezése a pogányként értelmezhető kígyó- vagy sárkány-motívummal inkább csak annak a jelzése, hogy az illető helyen a pogány hiten felülkerekedett a keresztény hit, más szóval, hogy "itt keresztények laknak".

Egyébként ahol keresztények laktak, ott hamarosan abbamaradt a rúnakő-faragás.

Ebba Ullman

Upplandi rúnakő a kígyót fogva tartó kereszttel.

ROKONOK TALÁLKOZÁSA

*Édes egyfelem, fivérem,
vélem egyivásu vérem!
Fűzzünk együtt dalt a dalba,
öltögessünk szót a szóba! (Kalevala)*

Észtországban szép hagyománya van az október közepén rendezett Finnugor Napoknak. Jó alkalom ez az egymástól rég elszakadt s oly távol lakó nyelvrokonság találkozására. Magából a nyelvrokonságból ugyan nincs sok gyakorlati hasznuk: ha szót akarnak érteni egymással, a némethez vagy az oroszhoz, ritkábban az angolhoz folyamodnak. Saját portájuk nyelvei közül még a finn leginkább esélyes a közös nyelv szerepére, elsősorban persze a Balti-tenger körül lakók érintkezésében.

De hiszen a Finnugor Napok főeseményének, a Nyelvrokonság Hangversenyének nem is a szó a közege, hanem az egész embervilágban közérthető ének, muzsika, tánc. Még az előadott dalok szövege is "majdnem érthető" az arcjátékból, mozdulatokból, a mwelódiák tréfás-vidám vagy balladás hangszínéből. S a prozódia, dallam és szöveg harmóniájának szépségét az is élvezheti, aki nem érti.

Mikor a 90-es évek elején először hallgattam ezt a koncertet egy tágasabb és díszesebb teremben, az észti köztársasági elnök megnyitója és számos kitűnőség jelenléte ünnepibbé tette az eseményt, mely a vendég-együttesek nagyobb számával és színesebb programjával is felülmulta az idei rendezvényt. Ez a terem is megtelt azonban Tallinn város érdeklődő közönségével, örömdetes módon elsősorban fiatalokkal, diákokkal. Kár, hogy színpad vagy dobogó hiánya s a széksorok egyszintűsége miatt a táncos lábak figuráit az első sorokban ülőkön kívül csak a karzaton szorongók élvezhették.

A magyar Bem-együttes elsőnek lépett fel, s programját is lerövidítette, hogy elérhesse a Helsinkibe induló esti hajót. Másnap ugyanis ott szerepeltek a Finn-Magyar Társaság rendezvényén. De a tallinniaknak szerencsére már előző nap volt alkalmuk megismerkedni velük egy külön "magyar est" keretében. Kötetlenebb formák közt, egy hodálynyi étteremben falatozva-iddogálva élvezhették a kitűnő muzsikás trió és a két táncospár produkcióit, sőt maguk is részt vehettek a magyar tánchoz ugyan nemigen hasonlító felszabadult ugrádozásban.

A finnek egy "népi négyessel", a köznéphez leszállt úri tánccal szerepeltek, majd műsoron kívül, meglepetésként, egy profi együttes is beszállt népi eredetű, de modern tánczenével. A fiataloknak - az Ázsia pereméről jött színpompás mordvin és cseremisiz lányoknak is - vizsketni kezdett a talpuk.

Az est folyamán két mordvin csoporttal is megismerkedhettünk, az egyik "erzä" volt, a másik "moksa". Az oroszból jött s általánosan elterjedt "mordvin" közös nevet ők ugyanis nem használják, az erzék és moksák külön

népnek tartják magukat. Valójában meglehetősen különböznek viseletben és stílusban is. A "kismama"-ruhás moksa lányok szlávosan lírai dallamaihoz képest az öt tagú (négy nő, egy férfi), karonfogva ringatózó erzä együttes szinte a falakat szétvetette pompás hangerejével.

A másik "volgai finn" népet, a cseremiszt (ők a "mari" elnevezést használják önmagukra) egy keleti ("tatársztáni") együttes képviselte. A tatár beütést le sem tagadhatták volna az éremfűzésekkel teleaggatott aprótermetű, pirosalma képű, kecses mozgású lányok. Lakodalmas táncot jártak fehér csákós, pantallós tatárképű legényekkel. Húros hangszer, síp-dob mellett egy ugyancsak jótorkú menyecske csattogta-zengte hozzá a számos strófájú "szó-pentaton", kvintváltó dallamot, amelyre rögtön ráismertem a Vikár - Bereczki gyűjteményből; még le is fordítottam annak idején magyarul énekelhető szöveggel.

A vendéglátó észtek, ha nem többszáz tagú kórusaikkal szerepelnek (amire itt nem nyílt alkalom), általában "székelyeiket", a "szetukat" léptetik fel mint népük-nyelvük legegizotikusabb csoportját. Ezúttal is érmeláncokkal megrakott, "mellvértés" asszonyok szélesen-oroszosan ömlő tercelő dallamait hallhattuk.

Egy másik ortodox kultúrájú népcsoport is fellépett: Finnország északi tartományából, Inariból a "koltalappok", akiket az orosz határ mögül, Petsamóból telepítettek át, amikor a vert finn sereg visszavonult, feladta Karéliát. Azóta sem finnesedtek el egészen, ami jórészt ortodox vallásuk érdeme. Különböznek az ősidők óta ugyanott lakó "inári-lappoktól" is. Ezt bizonyítandó, hoztak magukkal mutatóba egy kék posztóba öltözött, leffentyűs csákós férfit, hogy a közönség láthassa a különbséget, mielőtt önmagukat is bemutatják "joiku"-dalaikkal. Ők is egyéni színnel óhajtják gazdagítani a lassan egyesülő Európát.

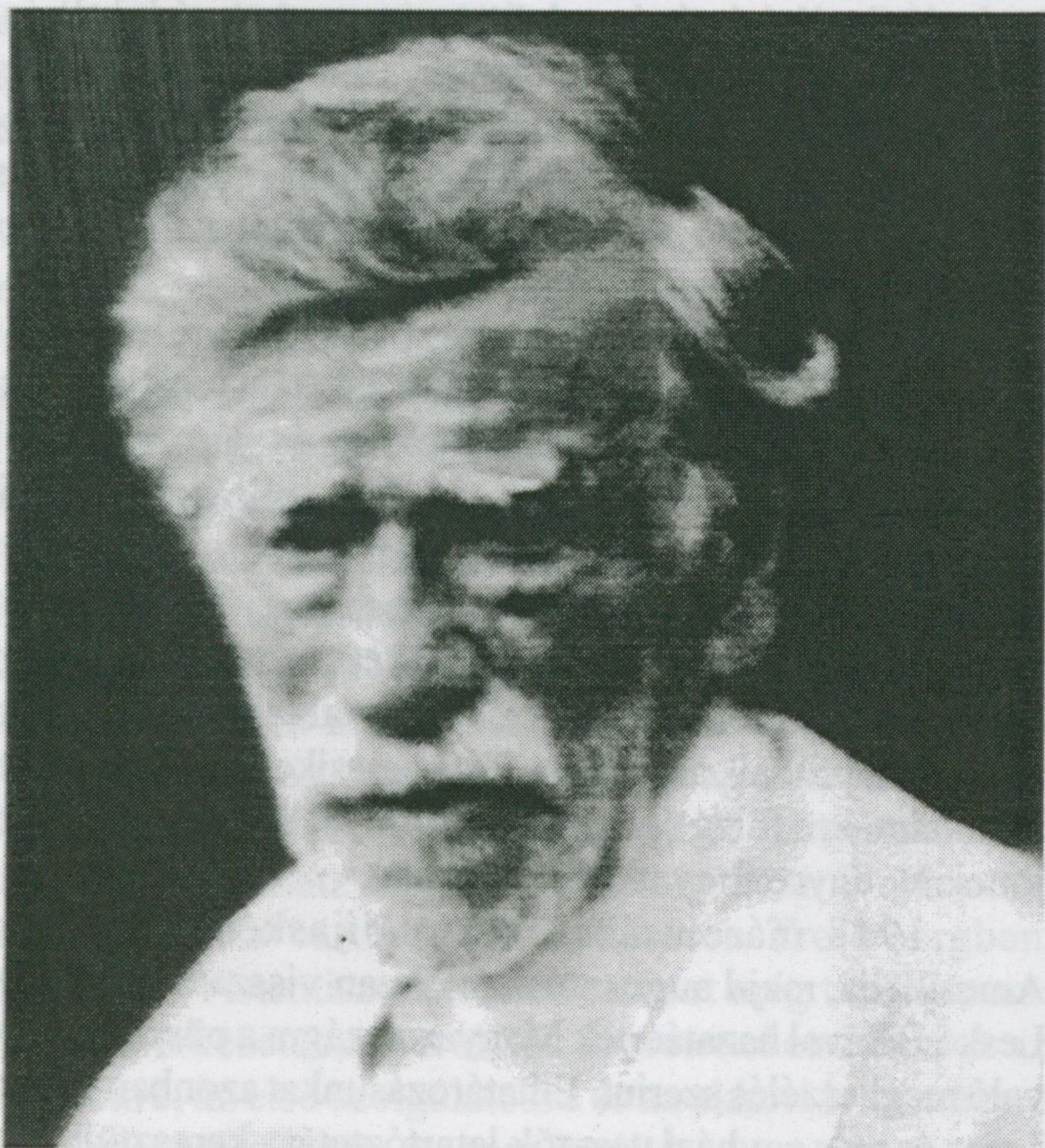
Úgy tűnik, ez a lívek szándéka is, bár évtizedek óta a kihálás szélén állnak. A közönség közt osztogatott észti nyelvű prospektus szerint 240 azok száma, akikben él még a lív származás tudata, a lív nyelvet negyvenen beszélik, de anyanyelvükként már csak nyolcan. Elnéptelenedő falucskáik Lettország fölfelé kunkorodó nyugati csücskén ülnek, mint az ár elől egy kiálló köre vagy vízi növény hegyébe húzódó bogarak. A 12. században 20-30 000-es létszámukkal nem voltak jelentéktelenebbek szomszédaiknál, de azóta egyre csak fogynak a litvánokkal, lettekkel, főleg pedig az oroszokkal győzködve. A koncert rendezői nekik szentelték a legtöbb figyelmet: a tizenegy

műsorszámból négy jutott nekik. Hátha megtörténik a csoda: a népművészet, népzene rezervátumában új erőre kapnak, tanulni kezdik feledésbe menő nyelvüket, életre galvanizálják halódó kultúrájukat.

Köztük is akadnak már olyanok, akik “keresik gyökereiket”. A befejező számban láttuk ennek bizonyosságát: egy apa és leánya volt a lelke ennek a legsikeresebb együttesnek. Az apa középkorias szabású fekete kaftánban lépkedve kézidobján verte ki a lassú tánc ritmusát, szép fiatal lánya mindenféle hangszeren, köztük kantelén játszott, énekelt hozzá. Szemmelláthatóan kedvvel és szakértelemmel irányítják közösségük munkáját, keresnek kapcsolatokat más csoportokhoz. Dicséret illet egy korábban sorra került, “Vim” nevű, fiatalokból verbuvált együttest is, mely nevéhez illően az esőről énekelt (“vim” eső lívül, észtül “vihm”; a finnben “vihma” permetesőt jelent, a tisztességes esőre a “sade” szó használatos. Mindenesetre e példából is látható, mily közeli rokonságban vannak e nyelvek).

A többi lív csoport inkább emberi közvetlenségével, a “világ árváinak” megindító szemléltetésével hatott, annak ellenére, hogy mosolyogva jöttek be, egész seregnyi, az oldalajtón, csupa öregek és gyerekek. A középnemzedék hiányzott. Az embernek az volt az érzése, hogy talán a maradék lív nép teljes számban jelen van, hogy elénekelje búcsúdalát. Az “unokák” nyilván nem lívek már, szüleik sem, akik távolmaradtak. A “nagyapók, nagyanyók” elhozták az apróságokat: talán az ő lelkükben még visszhangra találnak az elődök szavai és dallamai az együttérző, tapsoló közönség, az egybegyűlt “rokonok” buzdítására.

Szente Imre

*A lívek árvasága nem egyedülálló
(Gazda József felvétele)*

Negyvenhetesek között Svédországban

Fél évszázada érkezett Magyarországról az első, háború utáni nagyobb csoport, akiket mint szerződéses mezőgazdasági munkásokat fogadott be Svédország. A többszáz személyből álló csoport tagjai az első években főleg dél-, nyugat- és közép-svédországi gazdaságokban és tanyákon munkálkodtak, majd szerződésük lejártá után, legtöbbször nem tértek vissza az óhazába, hanem Svédországban maradtak és lassanként nagyobb központokba, városokba költöztek, ahol többségük az iparban helyezkedett el.

Kezembe került egy régi, szintén félévszázaddal ezelőtt megírt és elmondott prédikáció szövege, amelyet az 1947. december 21-én tartott első, az “új bevándorlók” számára meghirdetett karácsonyi istentiszteleten hallhattak egy värmlandi kis faluban egybegyűltek, kb. 60-70 személy. Ennek történetét írom meg a következőkben.

Ebben az időben én második félévemet töltöttem az uppsalai egyetemen. Leskó Béla akkor Lundban tanult, Vajta Vilmos főleg Herrljungában élt, ahol feleségének, Karinnak tanárnői állása volt.

Amikor az újságokból értesültünk az akkori magyar-svéd kormányközi szerződéséről, mindjárt feltevődött bennünk a kérdés: “Mit jelent ez számunkra?” A választ Béla barátom kapta meg először: a svéd munkaügyi hatóságok tolmácsnak szerződtették. Feladata az volt, hogy három-négy alkalommal a komphajóval Gdyniába utazzon, ott találkozzon a magyar csoportok tagjaival, és már a Svédországba vivő hajóúton megkezdje regisztrálásukat, majd Landskronában, ahová a magyarokat elszállították és párnapos “vesztegzárjellegű” elhelyezést kaptak, ezt befejezze. Felkérték, legyen mindenben segítségükre és tájékoztassa őket a svédországi élet olyan jellegzetességei felől, amelyeket az idejövők nem ismerhettek. Az új bevándorlók landskronai tartózkodása egy hétnél rövidebb ideig tartott, majd jöttek értük az új munkaadók és magukkal vitték őket, vagy valaki mást bízta meg ezzel a feladattal.

Leskó Béla viszont engedélyt kért a munkaügyi hivataltól, hogy a landskronai csoportoknak isten-

tiszteleteket is tarthasson. Beleegyeztek, azzal a megszorítással, hogy erre csak a szabadidőben kerülhet sor, és a részvétel csak önkéntes alapon szervezhető meg. Mindez 1947 októberében-novemberében történt, s ezekről én Uppsalában, levélváltás révén értesültem. Leskó Béla legalább négy istentiszteletet tartott, amiről később sokat beszélt, de tudtommal ezekről feljegyzéseket nem készített. 1948-49-ben több olyan magyarral találkoztam, akik részt vettek ezeken az alkalmakon, sőt akkori lelkipásztoruknak üdvözleteiket küldték. A szervezett svédországi magyar lelkigondozás terén tehát Leskó Béláé az elsőbbség, bár az is igaz, hogy munkája inkább "tábori lelkészség" volt, mert a résztvevők napokon belül szétszóródtak és új helyre költöztek.

Vajta Vilmos bátyánknak ekkor még nem volt sok köze az újonnan érkezettek lelkigondozásához. Ő 1941 őszén érkezett Svédországba, s ha jól tudom, 1944 márciusáig több istentiszteletet vagy áhítatot tartott az akkori magyar követségen vagy csak Stockholmban élő magyarok otthonában. 1944 második felében, amikor a Svéd Vöröskeresztnél, majd a Svéd Izráel-misszióban dolgozott, az idekerült és megkeresztelt zsidó származású magyarországiakat gyűjtötte össze istentiszteletekre, oktatásra, és tudtommal 18 személyt saját kérésükre megkeresztelt. Ebből viszont a Dagens Nyheter olyan botrányt csinált - hogy tudniillik kihasználja szegény lelki zűrzavarok közt élő honfitársait és ezáltal próbálja őket a kereszténység számára megnyerni -, hogy a svéd missziósok, akik tulajdonképpen ebből a célból állították őt munkába, gyorsan "visszatáncoltak" és e tevékenység befejezésére kérték. Mindenesetre 1946 őszén, amikor Leskó Béla és én megérkeztünk Svédországba, Vajta Vilmos már Lundban élt és licenciátusára készült. Az általa tartott magyar istentiszteletekről keveset beszélt. Talán jó lenne, ha az Új Kéve mielőbb felkeresné őt (1998 június 15-én lesz 80 éves), hogy ezekről a régi dolgokról s a részletekről ő maga szólhasson.

Most visszakanyarodunk Uppsalába, ahol én tanultam. 1948 elején a megyei munkaügyi hivatal tolmácsaként rövidebb kiszállásokat tettem, s ilyenkor több újonnan érkezettel találkoztam, nem csak protestánsokkal. Ha tiszta protestáns családnál tettünk látogatást, igyekeztem új otthonukban egy rövid háziáhítatot tartani, amit egyébként megtettem néhány régebben Stockholmban élő magyar otthonában is, ahova Vajta Vilmos ajánlott be. Ezek a szolgálatok viszont nem voltak nyilvános istentiszteletek.

1947-ben, valamikor advent második és harmadik vasárnapja között telefonon felhívott az Uddeholm Bolaget nevű erdő- és mezőgazdasági vállalat egyik tisztviselője, s először megkérdezte: igaz-e, hogy magyarul tudó protestáns lelkész vagyok? Igenlő válaszem után elmondta, hogy cégük värmlandi gazdaságaiban a Svédországba érkezett 600 magyar mezőgazdasági munkavállalónak majdnem egyharmada van alkalmazásban. Ezek számára szeretnének egy karácsonyi ünnepséget rendezni, s mivel tudják, hogy a magyarok kétharmada katolikus, egyharmada protestáns, kerestek már egy katolikus lelkészt is,

Gáspár atyát, akit Dániából hozatnak fel erre az alkalomra. Megkért, hogy vállalnám el a december 21-re tervezett magyar protestáns istentiszteleten való szolgálatot. A magyarokat - mint mondta - autóbusszokkal ők szállítják oda, s mindenki részt vehetne az istentiszteleten vagy a szentmisén, majd egy közös ünnepélyen, ahol a vállalat minden gyermeket megajándékozna. Persze, minden költségemet fedezik.

December 20-án este érkeztem Filipstadba, ahol a szállodában találkoztam Gáspár atyával. Egy idősebb bácsi volt, aki odahaza tanítóképző-intézeti igazgatóként szolgált. Megbeszéltük a dolgokat és reggel együtt utaztunk ki Värmland-Brattforsba. Az ottani svéd paróchus, egy Fredriksson nevű lelkész kedvesen fogadott, megmutatta templomát, s felajánlotta Gáspár atyának, hogy az én istentiszteletem előtt vagy után ott megtarthatná a szentmisét. Magyar kollégám ezt nem tudta elfogadni; a mise helyéül inkább a kultúrház nagytermét választotta, amely már valamilyen táncmulatságra volt feldíszítve. Kicsit furcsállotta ezt a svéd kolléga.

A szolgálatra már Uppsalában felkészültem. Elegendő példányban éneklapokat készítettem, és megírtam prédikációm is (ezt most megtaláltam, s örömmel csatolom levelemhez). A prédikáció előtt a "Krisztus Urunknak áldott születésén" kezdetű ének mind a hét versét elénekeltük, s a bevezető szavakat is ennek utolsó versszakához igazítottam. Úrvacsorát is osztottam, s az egész istentisztelet valóban ünnepé tette e napot. Majd mi is átmentünk a községi kultúrház nagytermébe, ahol összesen már mintegy kétszázan lehettünk. A vállalat egy magyar alkalmazottja köszöntötte a résztvevőket, s miután egy pár ismert karácsonyi éneket közösen elénekeltünk, s a gyermekek is megkapták ajándékcsomagjaikat, az összejövétel kávézással ért véget. A svéd lelkész érdeklődött, hogy mikor jövök újra? Elmondtam neki, hogy az év elején Amerikába utazom, addig már nem tudok eljönni, de felhívom kollégáim figyelmét erre a lehetőségre. Ezzel elbúcsúztam tőle és családjától. Soha többé nem jutottam el Brattforsba.

Úgy tudom, a következő évben, tehát 1948 karácsonyán vagy talán előbb is, Leskó Béla (esetleg Vajta Vilmos vagy Terray László) jártak ott és tartottak újabb istentiszteletet. Évközben a svéd lelkész maga is megpróbálta összegyűjteni a magyarokat, sőt kezdett magyarul tanulni. Magyar bibliákat hozatott, felkért valakit, hogy az ígét felolvassa, s a híveket arra biztatta, hogy énekeljék saját énekeiket ezeken az alkalmakon. Amint hallottam, próbálkozása nem járt nagy sikerrel, mert ezekre az alkalmakra főleg csak a faluja környékén lakó magyarok jöttek el, egyre fogyatkozó számban.

1948 márciusában ösztöndíjasként átutaztam Amerikába, majd augusztusban onnan visszatértem, hogy Leskó Bélával hazatérjek Magyarországra a püspökömmel való megbeszélés szerint. Elhatározásunkat azonban Ordass Lajos és más egyházi vezetők letartóztatása keresztülhúzta.

A püspök egyik utolsó utasítása az volt, hogy mindhárman Svédországban folytassuk tanulmányainkat.

Ehhez a svédek - a Lutheránus Világszövetség felkérésére - úgy adtak lehetőséget, hogy folyósították az eddig kapott ösztöndíjainkat (havi 200 koronát!), de megtoldták ezt ötven koronával, hogy szombat és vasárnapokon magyar istentiszteleteket tartsunk a magyar híveknek. Úti-költségeinket és postai kiadásainkat is megtérítették.

1948 őszétől felosztottuk magunk között a szolgálati területet. Én Lundba költöztem, és a dél-svédországiakat gondoztam, ahol Skåneban, Blekingében, Smålandban a magyaroknak körülbelül egyharmada élt. Leskó Béla hamarosan felköltözött Uppsalába és a közép-svédországi magyarok, Vajta Vilmos pedig Herrljungából a nyugat-svédországi hívek gondozását végezte. Hogy kettőjük közül Värmlandban melyikük folytatta a szolgálatot, azt nem tudom, csupán azt, hogy az általam ott megkezdett szolgálatnak volt folytatása.

1950 január 7-én elhagytam Svédországot, s így megszűnt itteni tevékenységem. Vajta Vilmos közben Lundba költözött, s helyettem átvállalta az elárvult dél-svédországi magyarok gondozását, a nyugat-svédországi szolgálatot pedig Leskó Bélára bízta. A nagy ünnepekre néha átjött Terray László is Oslóból, és segített a Svédországban maradt kollégáknak.

Vajta Vilmos doktorátusára készült, Leskó Béla pedig svéd licenciátusi tanulmányait folytatta, s így egyiküknek sem maradt ideje a szolgálatot a korábbi gyakorisággal végezni. 1952-ben Leskó Béla - Ehrnströ Évával kötött házassága után, s feleségének biztatására - Argentínába költözött, ahol az éppen alakulófélben levő magyar protestáns gyülekezet szervezését vette kezébe. Vajta Vilmost ugyanabban az évben meghívták Genfbe a Lutheránus Világszövetség Teológia Osztályának vezetésére. Távozásuk előtt még Terray Lászlóval tárgyaltak arról, hogy legalább a nagy ünnepek alkalmával tegyen körutat Svédországban, s a nagyobb központokban tartson magyarnyelvű istentiszteletet.

Ez a szolgálat - a lehetőségekhez képest - valamilyen formában megvalósult és gyakorlatilag 1956 végéig folyt. Terray Lászlótól tudom, hogy ő évente egyszer elkerült Värmland-Brattforsba is, és ott, vagy egy más värmlandi helységben ünnepi istentiszteletet tartott a magyaroknak. A värmlandi magyar istentiszteletek 1947 december 21-én megtartott első alkalmát tehát továbbiak követték, majd Glatz József érkezésével azok beiktatódtak az új kezdethez érkező skandináviai magyar lelkigondozói szolgálatba is.

Az Uddeholm Bolaget gazdaságaiban dolgozó magyarok közben más munkát vállalva elköltöztek, s az érdeklődés ha meg is maradt, földrajzilag más területekre tolodott át. Amikor 1961 őszén újból megfordultam Värmlandban, Glatz József ottani szolgálatairól már nem hallottam. Más városokban, különösen Trelleborgban tartott ekkori istentiszteleteimen viszont még találkoztam 1947-ben érkezett magyarokkal. Szeretettel emlékeztek az első időkre, az első szolgálatokra és az akkori lelkészekre. Szeretettel emlékezem magam is rájuk.

Pósfay György lelkész (Genf)

József Attila

BETLEHEMI KIRÁLYOK

Adjonisten, Jézusunk, Jézusunk!
Három király mi vagyunk.
Lángos csillag állt felettünk,
gyalog jöttünk, mert siettünk,
kis juhocska mondta - biztos
itt lakik a Jézus Krisztus.
Menyhárt király a nevem.
Segíts, édes Istenem!

Istenfia, jónapot, jónapot!
Nem vagyunk mi vén papok,
Úgy hallottuk, megszületél,
szegények királya lettél.
Benéztünk hát kicsit hozzád,
Üdvösségünk, égi ország!
Gáspár volnék, afféle
földi király személye.

Adjonisten, Megváltó, Megváltó!
Jöttünk meleg országból.
Főtt kolbászunk mind elfogyott,
fényes csizmánk is megrogyott,
hoztunk aranyat hat marékkal,
tömjént egész vasfazékkal.
Én vagyok a Boldizsár,
aki szerecsen király.

Irul-pirul Mária, Mária,
boldogságos kis mama.
Hulló könnye záporán át
alig látja Jézuskáját.
A sok pásztor mind muzsikál.
Meg is kéne szoptatni már.
Kedves három királyok,
jóéjszakát kívánok!

(Az IGE ÉS ANYANYELV versenyen a fenti verset a 12 év alatti korosztály választhatja elmondásra.)

Szentpáli lutheránusok

Egy hűvös téli vasárnap látogattam ki először az Erdély Parknak nevezett és havonta egyszer cserkész-tábornak használt kertbe. Volt az már délelőtt tizenegy óra is, mire annyira meleg lett, hogy az emberről lekíváncozott a pulóver és a hosszú nadrág. Végül is nem csoda: egy pár kilométerre vagyunk a Ráktérítőtől; ez már az igazi trópus. Fiamat rábízta a cserkészvezetőkre és szóbaelegyedtem a kertet egy nagy ollóval igazítató úriemberrel. Mutatott nekem kávé-cserjét, víznél nagyobb sűrűségű vasfát, banáncserjét, bambusznádat, narancsfát és persze egy piros-barna brazilfát is, amiről az ország a nevét kapta, de ami ma már eléggé ritkaságszámba megy: még a gyarmati időkben szinte kiirtották. Maga a kert olyan, amilyent az ember Ádám atyánk köré elképzelt. Persze rendszeresen gondozzák is. Mikor rákérdeztem, hogy végül is kié ez a csodakert, a válasz egyszerű volt: az "enyém". Mint megtudom, az említett úriembert Bálint Jánosnak hívják és a São Paulo-i magyar evangélikus egyház felügyelője és sok szempontból életető lelke. Havonta egyszer az egyház köré szervezett cserkészcsapat rendelkezésére bocsátja a várostól mintegy 40

kilométerre levő birtokát. Így kerülünk mi oda. És ezért van, hogy amit a következőkben elmesélek, javarészt tőle tudom. Bálint János egyébként négy lány apja és hét unoka büszke nagypapája. A lányok mind itt születtek, de még a legtöbb unoka is úgy beszél magyarul, mintha a Tisza mellett, vagy éppen Újvidéken, ahonnan a nagymamájuk származik, nőttek volna fel.

A környezetről annyit, hogy São Paulo a világ harmadik legnagyobb városa: lakosainak száma valahol 15 és 18 millió között van (bár a húszas számot is emlegetik, amikor a bejelentetlen és részben hajléktalan emberket is beleszámolják), s egyúttal Brazília gazdasági és ipari központja is: az ország lakosságának tíz százaléka itt termeli meg a nemzeti össztermék majdnem felét. Ez eredménye és oka annak, hogy rengeteg európai bevándorló telepedett itt meg, köztük az a legalább nyolcvanezer magyar is, akiknek egy kis csoportja tömörül a Sergipe utcai evangélikus templom köré.

A brazil evangélikus-lutheránus egyház most 103 éves, de a Brazíliai Magyar Lutheránus Egyház csak 1957-ben alakult, a magyar református egyházközségből kiszakadva. Ez utóbbi közvetlenül az első világháború után alakult. A lutheránus egyházközség alapítója Gémes István volt, akit a Lutheránus Világszövetség küldött Dániából.

A közösség fénykora néhány

*Az egyházközség felügyelője
Bálint János, és felesége Irén*

évvel később, Kadicsfalvi József tiszteletessel köszöntött be. A lelkész, mielőtt Argentínában elvégezte a teológiát, Máramaros megye főszolgabírája volt. Itt, São Paulo-ban kilenc éven át, haláláig hirdette az igét. Akkor 220 tagja volt a gyülekezetnek.

Azóta viszont nagyon akadozik a "pap-ellátás". A legtöbb lelkész csak egy-két évre jön, többnyire Magyarországról. Így dolgozott itt Reisch György teológus, majd Benkő István és Görög Tibor. Most februárban ment haza két itt töltött év után Bolla Árpád.

Ez árt a legtöbbet a közösségnek, s ezért minden pap nélküli periódusban csökken a hívek száma. Szükség lenne egy papra, aki nem csak látogató, hanem akire azt mondhatjuk, hogy ő *a pap* - mondja Bálint János, aki húsz éve az egyházközség elnöke, s az "interregnumokban" ő végzi a tiszteletesi teendőket is.

Természetesen a tiszteleteseknek sem könnyű a dolguk: itt teljesen más helyzetet találnak, mint amit otthon megszokhattak, és sokszor kell olyan munkát is végezniük, ami otthon nem a lelkész dolga. Bálint János most a kolozsvári lutheránus püspökkel próbál tárgyalni, hogy hátha onnan majd sikerül egy állandó lelkészt szerezni.

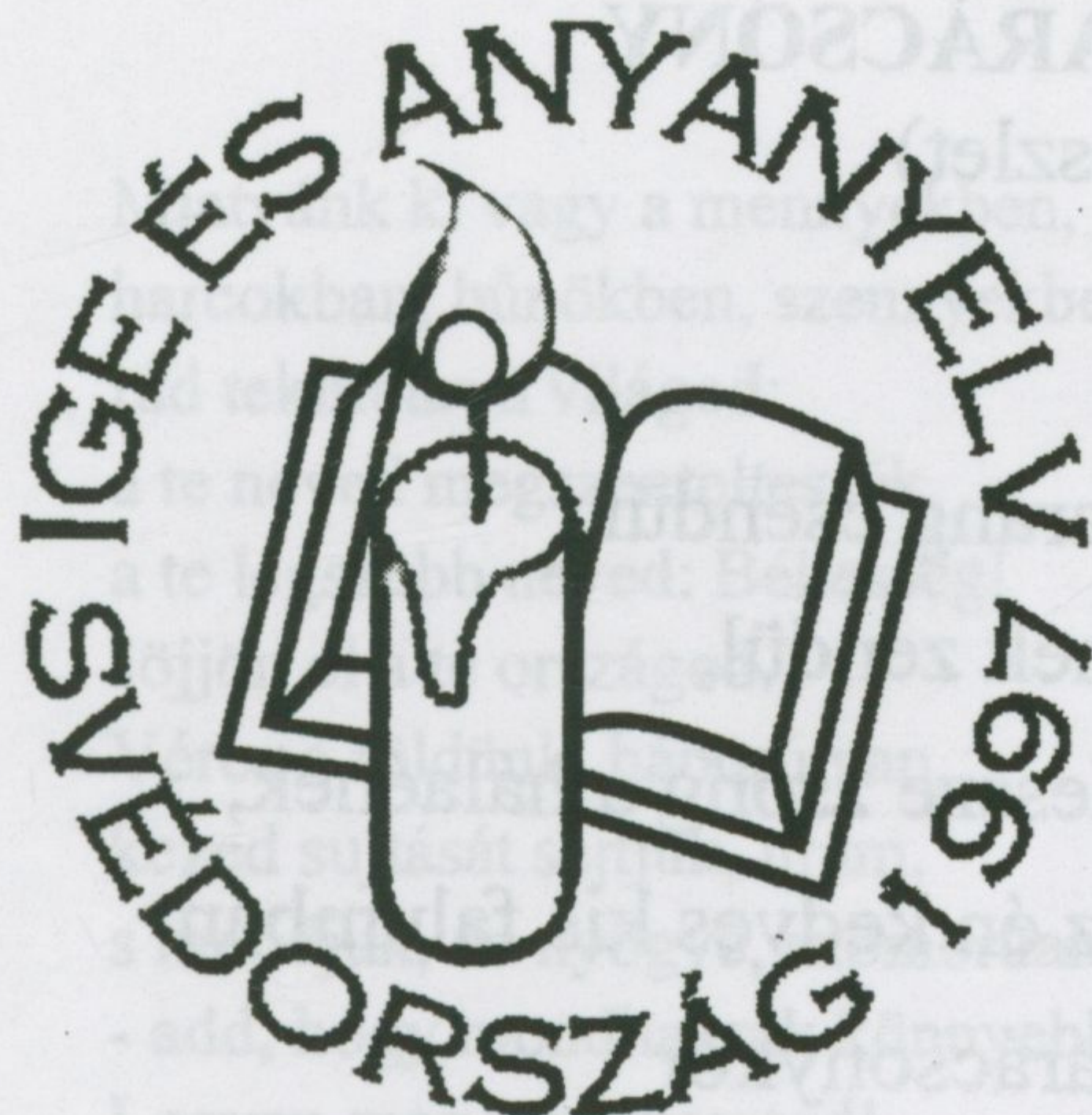
A Magyar Lutheránus Egyházközség köré más, világi csoportok is szerveződtek, így egy női kör, az Arany János Műkedvelő Kör és egy énekkar is, melyet most készülnek újraindítani. Itt működik a Válaszút nevű háromtagú népzeneegyüttes is.

(Folytatás a 22. oldalon)

*A São Paulo-i magyar evangélikus gyülekezet néhány tagja.
A hátsó sorban középen Bolla Árpád lelkész.*

Ige és anyanyelv

Nyelvünk megtartásának és ápolásának céljából egyházi közösségünk a fenti címmel gyermekek és ifjak számára versmondó és bibliaolvasó versenyt hirdet. A verseny első, gyülekezeti szakaszára az adventi istentiszteleti alkalmakkal egybekötve kerül sor, Az első szakasz nyertesei az itt közölt, láncon függő ezüstérmet kapják. Az országos szakasz nyertesei ugyanilyen, de aranyozott érmet kapnak. A versmondó és bibliaolvasó versenyen - egyházi hovatartozástól függetlenül - mindenki részt vehet. Mind az első szakasz, mind a döntő nyerteseinek nevét és fényképét lapunkban közöljük. A verseny lebonyolításával kapcsolatos tudnivalókat az alábbiakban, a kijelölt kötelező verseket és igeszakaszokat pedig lapunk jelenlegi számában elszórtan közöljük.

Jelentkezés

A versenyre két korosztály, a 12 éven aluliak, illetve 12 éven felüliek jelentkezését várjuk. Egyetemista korúakra vagy hivatásos szavalókra ezúttal nem számítunk. Jelentkezni lehet telefonon a városonként megjelölt *időpont előtti napig* a gyülekezeti felügyelőknél, az országos felügyelőnél vagy a lelkésznél (nevük és telefonszámuk az Új Kéve 2. oldalán). A jelentkezéskor közöljétek nevetekeket és életkorotokat.

Időpont

A verseny első szakaszára az adventi istentiszteletek idején kerül sor, városonként a következő időpontokban:

November 22. szombat	11.00	Katrineholm
November 23. vasárnap	11.00	Västerås és (itt / ekkor szerepel Eskilstuna is)
	17.00	Stockholm
December 6. szombat	11.00	Ljungby
	18.00	Sölvesborg
December 7. vasárnap	17.00	Malmö
December 20. szombat	11.00	Halmstad
	17.00	Helsingborg
December 21. vasárnap	11.00	Tångagärde és (itt / ekkor szerepel Jönköping is)
	17.00	Göteborg

A verseny első szakaszán a zsűrit a gyülekezeti tagok,

lehetőleg anyanyelvi tanárok közül választjuk ki. A nyertesek helyben átvehetik ezüstérmüket.

A verseny döntője

A verseny döntőjére 1998 első hónapjaiban, valószínűleg húsvétkor kerül sor. Az erre vonatkozó részleteket később közöljük. A döntő zsűrijében való részvételre Erdős Irma színművésznőt kérjük fel.

A versmondásról

Ebben a lapszámunkban (különböző oldalakon) több verset találtok, s mindegyiknél megjelöljük, hogy azt a 12 év alatti vagy feletti korosztálynak javasoljuk elmondásra.

A versek közül válasszatok ki azt, amelyik számotokra a legkedvesebb. A verseket nem kötelező kívülről megtanulni; lehet olvasni is. A fontos az, hogy versmondásokat legyen szép, érthető és eléggé hangos.

A 12 év fölötti jelentkezőket kérjük: a lapban közölt verseken *kívül* válasszatok szabadon még egy verset (mindegy, hogy milyen hosszút), és azt is mondjátok el a versenyen.

A bibliaolvasásról

A kijelölt (kötelező) bibliai szakaszt tanuljátok meg tagoltan, érthetően és hangosan olvasni. A 12 év fölötti jelentkezőket kérjük: a lapban közölt szakaszon *kívül* válasszatok ki a bibliából még egy *rövidebb történetet* (mindegy, hogy ószövetségi vagy újszövetségi szakaszt), és azt is olvassátok fel.

Várjuk mielőbbi jelentkezéseketeket!

JÉZUS SZÜLETÉSE

Lukács evangéliuma 2: 1-14
(a Magyar Bibliatanács fordítása szerint)

(1) Történt pedig azokban a napokban, hogy Augustus császár rendeletet adott ki: írják össze az egész földet.

(2) Ez az első összeírás akkor történt, amikor Szíriában Cirénius volt a helytartó.

(3) Elment tehát mindenki a maga városába, hogy összeírják.

(4) Felment József is a galileai Názáretből Júdeába, a Dávid városába, amelyet Betlehemnek neveznek, mert Dávid házából és nemzetségéből való volt, (5) hogy összeírják jegyesével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt.

(6) És történt, hogy amíg ott voltak, eljött szülésének ideje, (7) és megszülte elsőszülött fiát. Bepólyálta és a jászolba fektette, mivel a szálláson nem volt számukra hely.

(8) Pásztorok tanyáztak azon a vidéken a szabad ég alatt, és örködtek éjszaka a nyájuk mellett.

(9) És az Úr angyala megjelent nekik, körülragyogta őket az Úr dicsősége, és nagy félelem vett erőt rajtuk.

(10) Az angyal pedig ezt mondta nekik:

“Ne féljete, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz:

(11) Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában.

(12) A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban.”

(13) És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg az angyallal, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták:

(14) “Dicsőség a magasságban Istennek,
és a földön békesség,
és az emberekhez jóakarát.”

(Ezt a bibliai szakaszt az IGE ÉS ANYANYELV versenyre a 12 év alatti korosztálynak jelöltük ki felolvasásra.)

Ady Endre

KARÁCSONY

(részlet)

Harang csendül,
Ének zendül,
Messze zsong a hálaének,
Az én kedves kis falumban
Karácsonykor
Magába száll minden lélek.

Minden ember
Szeretettel
Borul földre imádkozni,
Az én kedves kis falumba
A Messiás
Boldogságot szokott hozni.

A templomba
Hosszú sorba
Indulnak el ifjak, vének,
Az én kedves kis falumban
Hálát adnak
A magasság Istenének.

Mintha itt lenn
A nagy Isten
Szent kegyelme sugna, szállna,
Az én kedves, kis falumban
Minden szívben
Csak szeretet lakik máma.

(A versrészletet a 12 év alatti korosztály választhatja elmondásra.)

Babits Mihály

MIATYÁNK

Miatyánk ki vagy a mennyekben,
 harcokban, bűnökben, szennyekben,
 rád tekint árva világod:
 a te neved megszenteltessék,
 a te legszebb neved: Békesség!
 Jöjjön el a te országod.
 Véres a földünk, háború van,
 kezed sujtását sejtjük, uram,
 s mondjuk, de nyögve, szomoruan,
 - add, hogy mondhassuk könnyebben -:
 Legyen meg a te akaratod!
 - mint angyalok mondják mennyekben.
 Előtted uram, a hon java,
 s hulljon a lomb, csak éljen a fa:
 de vajjon a legkisebb lombot
 nem őrzi-e atyai gondod?
 nem leng-e az utolsó fűrtön is,
 áldva miképpen mennyekben,
 azonképpen itt a földön is?
 Megráztál, nem lehet szörnyebben,
 már most ami fánkon megmaradt
 őrizd meg őszig a bús galyat:
 mindennapi kenyerünket add
 meg nekünk ma és gyermekeinket
 növelj békére: ha bűn, hogy lábunk
 ma vérben csuszik meg: értük az!
 Bocsásd meg a mi bűneinket
 miképpen mi is megbocsátunk
 ellenünk vétetteknek: a gaz
 tied, büntetni: mienk csak az,
 hogy védelmezzük a mieinket!
 És ne vigy a kísértésbe minket,
 hogy ártatlanságunk tudatát,
 mint drága páncélos inget
 őrizzük meg bár véresen,
 hogy át ne hasadjon sohasem.
 Jaj, aki ellenünk mozdul:
 megvívunk, készen, bármi csatát,
 de szabadíts meg a gonosztul,
 mert tiéd az ország,
 kezedbe tette le sorsát,
 s te vagy a legnagyobb erősség:
 ki neveden buzdul,
 bármennyit küzd és vérez,
 előbb vagy utóbb övé lesz
 a hatalom és a dicsőség!

A SZERETET HIMNUSZA

Pál első levele a korinthusiakhoz 13: 1-13
 (Károli Gáspár fordítása szerint)

1. Ha embereknek vagy angyaloknak nyelvén szólok is, szeretet pedig nincsen én bennem, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy pengő cimbalom.

2. És ha jövődöt tudok is mondani, és minden titkot és minden tudományt ismerek is; és ha egész hitem van is, úgyannyira, hogy hegyeket mozdíthatok ki helyökről, szeretet pedig nincsen én bennem, semmi vagyok.

3. És ha vagyonomat mind felétem is, és ha testemet tűzre adom is, szeretet pedig nincsen én bennem, semmi hasznom abból.

4. A szeretet hosszútűrő, kegyes; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel.

5. Nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rójja fel a gonoszt,

6. Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal;

7. Mindent elfedez, mindent hiszen, mindent remél, mindent eltűr.

8. A szeretet soha el nem fogy: de legyenek bár jövődömondások, eltöröltetnek; vagy akár nyelvek, megyszűnnek; vagy akár ismeret, eltöröltetik.

9. Mert rész szerint van bennünk az ismeret, rész szerint a prófétálás:

10. De mikor eljő a teljesség, a rész szerint való eltöröltetik.

11. Mikor gyermek valék, úgy szóltam, mint gyermek, úgy gondolkodtam, mint gyermek, úgy értettem, mint gyermek: minekutána pedig férfiúvá lettem, elhagytam a gyermekhez illő dolgokat.

12. Mert most tükör által homályosan látunk, akkor pedig színről-színre; most rész szerint van bennem az ismeret, akkor pedig úgy ismerek majd, amint én is megismertettem.

13. Most azért megmarad a hit, remény, szeretet, e három; ezek között pedig legnagyobb a szeretet.

(Az IGE ÉS ANYANYELV versenyre a 12 év fölötti korosztálynak a fenti igeszakaszt jelöltük ki felolvasásra. A mellékelt vers a választható versek egyike)

A magyar közösség egyik leg-szebb tevékenysége a már említett cserkészlet a Zrínyi Kata leány- és a Zrínyi Péter fiúcsérkészcsapattal. A Zrínyi Művészegyesület népi tánc-csoportját megnézni hihetetlen él-mény. Teljesen profi módon dolgoz-nak, minden szombat délután jukat próbával töltik. Nem hiszem, hogy valaha láttam volna olyan magas színvonalon táncolni műkedvelő együttest, mint a két ittenit: a "Zrínyi-eket" és a katolikus egyház vonzás-körében működő Pántlikát. A dél-amerikai magyar népi tánc külön cikket érdemelne, és nem is rövidet. Arról nem is beszélve, hogy az említett szervezeteknek (pl. a cserkészletnek is) megvan a katolikus "ikerszervezetük" is, sokszor nagyobb létszámmal.

Ahogy én láttam, a protestáns és a katolikus szervezetek és csoportok között nagyon jó volt az együttmű-ködés és sokan nem is a saját vallásuk alapján tartoztak egyik vagy másik csapatba.

Egy figyelemre méltó, jövőbe tekintő válallkozás a lutheránus egy ház támogatásával indult óvoda is, amely az idén csupáan szombati magyar óvodaként működött, de amelyet most próbálnak átszervezni teljesidős brazíl óvodává úgy, hogy tartalmazzon magyar és német fog-lalkozást is.

A Brazíliai Magyar Lutheránus Egyház anyagilag teljesen önellátó. Valamennyi támogatást kaptak a Lutheránus Világszövetségtől, mikor a paróchiát építették. Nagy hangsúlyt

fektetnek a többi itteni magyar egyház-zal való jó kapcsolatra is, s ennek érdekében több ökuménikus rendez-vényt szerveztek már.

A jövő? Bizony itt is porlik a maroknyi csapat. A valaha 220 lélek-ből jó, ha negyven eljön egy isten-tiszteletre. Az egykor ötven tagú cser-készlet is ritkán mutat fel húsz jelen-levőnél többet. A táncpróbán is több a portugál szó, mint a magyar, bár ehhez az is hozzájárul, hogy olyanok is résztvesznek, akiknek egyetlen ősük sem volt magyar. De ezzel együtt ez egy élő és élni akaró közösség, mely-nek csodálatra méltó tevékenysége van és lelkes tagjai, akiknek az elképzel-hető legjobbakat kívánok.

Fülöp Géza (São Paulo)

Dr. Hersényi János
1913-1997

Apai ágon népes fogarasi család leszármazottja. Zernyesten (Erdély) született 1913. június 2-án, ahol apja, Hersényi Béla főszolgabíró volt. Az első világ-háborút követő uralomvál-tozás következtében alkal-mazása megszűnt. Ekkor a család Háromszék várme-gyébe, Kisborosnyóra tele-pedett át, édesanyja, Tompa Klára szülőfalujába. Átvet-ték a családi földbirtok gon-dozását s azt gyarapították.

Középiskoláit Sepsiszentgyörgyön a székely Mikó-kollégiumban végez-

te. Itt vértették fel megala-pozott általános műveltség-gel, s a szorosán vett Haza, a Székelyföld és népének szeretetével.

Tanulmányait a kolozsvári egyetemen folytatta, ahol jogi doktorátust szer-zett. Egyetemi évei alatt élsportolóként atletizált is.

Ügyvédi gyakornoki évei után Sepsiszentgyör-gyön a vármegyei hivatalnál főispáni titkári tiszttel töltött be. Innen vonult be a háború alatt 1943-ban katonai szol-gálatra és került hadifog-ságba, Oroszországban, 1945-48 között.

A fogságból való haza-térésekor nagy megrázkód-tatás érte. Szülei Kisboros-nyón öngyilkosságot követ-tek el. Végzetesen téves ér-tesülést kaptak, mely szerint fiuk elesett volna a harc-téren, a másik leánygyer-mekük és annak családja pedig Budapesten bomba-támadás áldozata lett volna. Mindezt tetézték egyes fe-nyegető jóslások a bevonuló orosz hadsereg viszonyulá-sáról a földbirtokosokkal

szemben. Hazatértekor a szülői házat szétdőlvá, ki-fosztva találta. Bár vagy-onától megfosztották, a la-kosság által ismert ember-séges, demokratikus maga-tartására való tekintettel a háromszéki földbirtokosok közül az egyetlen volt, akit nem hurcoltak el internáló-táborba.

Pár éves elhelyezkedé-si, megélhetési nehézségek után 1951-ben Gyergyó-szentmiklósról került. Itt alapított családot (ugyan-csak Gyergyóban dolgozó orvosnőt vett feleségül). Két fia született, Zsolt és László, akiket imádattal szeretett. Gyergyóba érkezése után rövidesen tagja lett a Kol-lektív Ügyvédi Közösség-nek s ennek keretén belül ügyvédként tevékenykedett 70 éves életkora betöltéséig, amikor nyugdíjba vonult.

Közismert volt, hogy hivatását szigorúan jogi alapon és keretek között gyakorolta; így szolgálta népe érdekeit. Gyergyó és környékének, valamint ba-ráti körének köztiszteletben

álló, közszeretnek örven-dő egyénisége volt.

1985-89 között egyre fokozódtak az államvédel-mi szervek fenyegető zakla-tásai. Ugyanebben az idő-szakban telepedett ki mind-két orvos fia is. 1989-ben feleségével együtt elhagyta szülőföldjét és a már Svéd-országban élő Zsolt fiához utazott és ott le is telepedett.

Előrehaladott korban elhagyni a szülőföldet s azt a népet, amelyet egy életen át hűségesen szolgált, nem volt könnyű. Ezt csak az enyhítette, hogy a család szétszóródása közepette leg-alább az egyik fia mellett élhette hátralevő éveit. Hála közvetlen, barátságos, udva-rias modorának, az új élet-térben is sikerült új baráti kört, szívélyes kapcsolatot fenntartania az itt élő ma-gyarsággal, de még egy kis-számú svéd közösséggel is.

Mindenki tisztelte és szerette őt, aki egész létével példája volt az élet nehé-zségei által legyőzhetetlen embernek.

Gyulai Ferenc

Értés és bizonyosság

(Folytatás a 2. oldalról)

van lehetősége. A nem szaktudósokhoz is kiszivárognak hírek, esetleg ismeretek is arról, hogy ebben a tartományban nem érvényesek a mindennapok szintjének nagyjából megfelelő newtoni fizika törvényei, melyek szerint valamely ok meghatározott feltételek között *egy bizonyos* hatást vált ki, *egy pontosan körülírható* eredményre vezet. Itt a folyamatoknak különböző eredménye is lehet, és a tudomány előrejelzési lehetőségei arra korlátozódnak, hogy meghatározza, mennyi a *valószínűsége* a lehetséges események bekövetkezésének. Ugyanakkor bizonyított, hogy az ember hozzáállásával, előkészületeinek módjával befolyásolja az e területen folyó kísérletek kimenetelét, vagyis igazán objektív eredményeket eleve nem is várhatunk. Az atomok és alkotó részecskéik (melyek - felfoghatatlan módon - egyszerre korpuszkuláris és hullámtermészetűek) a szakemberek állítása szerint csak matematikai képletek formájában értelmezhetők, amiket szavakkal igazából nem lehet lefordítani. Annyi azonban bizonyos, hogy e "részecskék" tulajdonképpen nem is *részecskék*, ha ezt a szót a köznapi használat szerinti értelemben anyagi tárgynak tekintjük. Inkább valamiféle energiacsomók, melyek a tér görbületeinek gócpontjain helyezkednek el. Szubatomi szinten eltűnik tehát a klasszikus értelemben vett *anyag*, helyette előtűnik a "puszta" energia, melyet általában kizárólag anyagi jellegűnek gondolnak, noha erre sincs semmi bizonyíték.

Ha mindebbe jól belegondolunk, végül is elmondhatjuk, hogy emberi elménk számára a világ szerkezete mikroszinten sem igazán felfogható.

Kultúránk mindennapjaiban egy empirikus, vagyis az érzéki tapasztalatra épülő és a csak azzal ellenőrizhető valóságot elismerő racionális világkép uralkodik. Életünket ez hatja át és irányítja. Ami ettől eltér, azt akkor tudjuk igazán elfogadni, ha tudományosan találják elénk, a rációnkat szólítva meg mindenekelőtt. Így még azt is hihetőnek tartjuk, amit egyébként felfoghatatlannak érzünk, mert a tudomány képzeinkben minden tudás egyedül megbízható letéteményeseként jelentkezik. Csak az általa igazoltakat tudjuk *bizonyosságnak* tartani. Legszívesebben Istent is - aki ebbe az egyoldalú világképbe nem igazán illik, és akit sokan inkább hipotetikus, jobb esetben igen távoli lénynek vélnek - a tudomány eszközeivel szeretnénk megközelíteni. E próbálkozás törvényszerű kudarca arra indít aztán bennünket, hogy a transzcendens világra vonatkozó képzetek valóságosságában elbizonytalanodjunk, vagy akár meg is kérdőjelezzük őket.

Azt hiszem, fontos felismernünk, hogy Istennel, a lélekkel, a nem földi világgal kapcsolatos dolgok elképzelhetetlensége lényegében nem különbözik a tudomány által is racionálisan taglalható konkrétumok elképzelhetetlenségétől. Csak meg kell találnuk azt az utat, melyen az előbbiek számunkra megközelíthetők. Az utat, mely ez esetben nem a külvilágon, hanem saját lelkünkön keresztül vezet.

Hátha rájönnénk, hogy éppen (halhatatlan) lelkünk - s az, ahonnan származik - a legfőbb bizonyosság?

új Kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns
Gyülekezetek lapja - Az Északon élő
magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
- Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik kéthavonta - évi 6 szám
(Utkommer varannan månad - 6 nr per år)

Årgång V. évfolyam
Nummer 5. szám
Oktober 1997 október

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)

Veress Zoltán

Szerkesztők (Redaktörer)

Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc,
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség (Redaktion)
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon/Fax: +46 - (0)8 - 86 36 39

Nyomda (Tryckeri)
Ekonomi-Print AB
113 23 Stockholm - Dalagatan 31
Telefon/Fax: +46-(0)8-33 29 90 /33 47 62

Felelős vezető (Chef)
Alexander Jenssen

Példányszám (Upplaga)
2000

Gyülekezeti tagjaink a lapot térítésmentesen
kapják. (Församlingsmedlemmar får
tidningen gratis.)

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel
fogadunk az alábbi számlaszámra (Gåvor till
utgivning emottages med tacksamhet
på följande postgironummer)

Ungerska Protestantiska Samfundet

Postgiro 602047-3

Norvégiai terjesztőnk:
HORVÁTI GYÖRGY
N-1353 BAERUMS VERK
Nedre Toppenhaug 9
Tel +47-67 56 21 05

Finnországi terjesztőnk:
LUKÁCSFY KRISTÓF
FIN-00430 HELSINKI
Perhekunnantie 26 I 62
Tel +358-(0)9-53 73 14

Észtországi terjesztőnk:
TALUR KATALIN
EE-0035 TALLINN
Järveotsa tee 41-21
Tel +37-(0)2-659 03 32

A Kárpát-medence országaiiban terjesztőnk:
KÁSZONI K. JÓZSEF
H-1092 BUDAPEST
Högyes Endre utca 3, III. em. 4.
Tel +36-(06)1-217 61 71

Reményik Sándor

AZ IGE

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
És áhítattal ejtsétek a szót,
A nyelv ma néktek végső menedéktek,
A nyelv ma tündérvár és katakombá,
Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek!

E drága nyelvet porrá ne törjétek,
Ne nyúljon hozzá avatatlanul
Senki: ne szaggassátok szirmait
A rózsafának, mely hóban virul.
Úgy beszéljen ki-ki magyarul,
Mintha imádkozna,
Mintha aranyat, tömjént, myrrhát hozna!

És aki költő, az legyen király,
És pap és próféta és soha más,
Nem illik daróc főpapi talárhoz,
S királyi nyelvhez koldus-dadogás.

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
Vigyázzatok: a nyelv ma szent kehely,
Ki borát issza: *Élet* borát issza,
Előre néz s csak néha-néha vissza -
S a kelyhet többé nem engedi el!

(Az IGE ÉS ANYANYELV versenyen a fenti verset a 12 év
fölötti korosztály választhatja elmondásra.)

Salánk (Ugocsa vármegye) református temploma
(Szacsavay Imre: Kárpátalja c. könyvéből.)

Értés és bizonyosság

(Folytatás a 2. oldalról)

van lehetősége. A nem szaktudósokhoz is kiszivárognak hírek, esetleg ismeretek is arról, hogy ebben a tartományban nem érvényesek a mindennapok szintjének nagyjából megfelelő newtoni fizika törvényei, melyek szerint valamely ok meghatározott feltételek között *egy bizonyos* hatást vált ki, *egy pontosan körülírható* eredményre vezet. Itt a folyamatoknak különböző eredménye is lehet, és a tudomány előrejelzési lehetőségei arra korlátozódnak, hogy meghatározza, mennyi a *valószínűsége* a lehetséges események bekövetkezésének. Ugyanakkor bizonyított, hogy az ember hozzáállásával, előkészületeinek módjával befolyásolja az e területen folyó kísérletek kimenetelét, vagyis igazán objektív eredményeket eleve nem is várhatunk. Az atomok és alkotó részecskéik (melyek - felfoghatatlan módon - egyszerre korpuszkuláris és hullámtermészetűek) a szakemberek állítása szerint csak matematikai képletek formájában értelmezhetők, amiket szavakkal igazából nem lehet lefordítani. Annyi azonban bizonyos, hogy e "részecskék" tulajdonképpen nem is *részecskék*, ha ezt a szót a köznap használat szerinti értelemben anyagi tárgynak tekintjük. Inkább valamiféle energiacsomók, melyek a tér görbületeinek gócpontjain helyezkednek el. Szubatomi szinten eltűnik tehát a klasszikus értelemben vett *anyag*, helyette előtűnik a "puszta" energia, melyet általában kizárólag anyagi jellegűnek gondolnak, noha erre sincs semmi bizonyíték.

Ha mindebbe jól belegondolunk, végül is elmondhatjuk, hogy emberi elménk számára a világ szerkezete mikroszinten sem igazán felfogható.

Kultúránk mindennapjaiban egy empirikus, vagyis az érzéki tapasztalatra épülő és a csak azzal ellenőrizhető valóságot elismerő racionális világkép uralkodik. Életünket ez hatja át és irányítja. Ami ettől eltér, azt akkor tudjuk igazán elfogadni, ha tudományosan tálalják elénk, a racionálisan szólítva meg mindenekelőtt. Így még azt is hihetőnek tartjuk, amit egyébként felfoghatatlannak érzünk, mert a tudomány képzetekben minden tudás egyedül megbízható letéteményeseként jelentkezik. Csak az általa igazoltakat tudjuk *bizonyosságnak* tartani. Legszívesebben Istent is - aki ebbe az egyoldalú világképbe nem igazán illik, és akit sokan inkább hipotetikus, jobb esetben igen távoli lénynek vélnek - a tudomány eszközeivel szeretnénk megközelíteni. E próbálkozás törvényszerű kudarca arra indít bennünket, hogy a transzcendens világra vonatkozó képzetek valóságosságában elbizonytalanodjunk, vagy akár meg is kérdőjelezzük őket.

Azt hiszem, fontos felismernünk, hogy Istennel, a lélekkel, a nem földi világgal kapcsolatos dolgok elképzelhetetlensége lényegében nem különbözik a tudomány által is racionálisan taglalható konkrétumok elképzelhetetlenségétől. Csak meg kell találnunk azt az utat, melyen az előbbieket számunkra megközelíthetők. Az utat, mely ez esetben nem a külvilágon, hanem saját lelkünkön keresztül vezet.

Hátha rájönnénk, hogy éppen (halhatatlan) lelkünk - s az, ahonnan származik - a legfőbb bizonyosság?

új
Kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns
Gyülekezetek lapja – Az Északon élő
magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
– Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik kéthavonta – évi 6 szám
(Utkommer varannan månad – 6 nr per år)

Årgång V. évfolyam
Nummer 5. szám
Oktober 1997 október

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)

Veress Zoltán

Szerkesztők (Redaktörer)

Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaba, Sántha Ferenc,
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség (Redaktion)
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon/Fax: +46 – (0)8 - 86 36 39

Nyomda (Tryckeri)
Ekonomi-Print AB
113 23 Stockholm – Dalagatan 31
Telefon/Fax: +46-(0)8-33 29 90 /33 47 62

Felelős vezető (Chef)
Alexander Jenssen

Példányszám (Upplaga)
2000

Gyülekezeti tagjaink a lapot térítésmentesen
kapják. (Församlingsmedlemmar får
tidningen gratis.)

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel
fogadunk az alábbi számlaszámra (Gåvor till
utgivning emottages med tacksamhet
på följande postgironummer)

Ungerska Protestantiska Samfundet

Postgiro 602047-3

Norvégiai terjesztőnk:
HORVÁTI GYÖRGY
N-1353 BAERUMS VERK
Nedre Toppenhaug 9
Tel +47-67 56 21 05

Finnországi terjesztőnk:
LUKÁCSFY KRISTÓF
FIN-00430 HELSINKI
Perhekunnantie 26 I 62
Tel +358-(0)9-53 73 14

Észtországi terjesztőnk:
TALUR KATALIN
EE-0035 TALLINN
Järveotsa tee 41-21
Tel +37-(0)2-659 03 32

A Kárpát-medence országaiiban terjesztőnk:
KÁSZONI K. JÓZSEF
H-1092 BUDAPEST
Högyes Endre utca 3, III. em. 4.
Tel +36-(06)1-217 61 71

Reményik Sándor

AZ IGE

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
És áhítattal ejtsétek a szót,
A nyelv ma néktek végső menedéktek,
A nyelv ma tündérvár és katakomba,
Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek!

E drága nyelvet porrá ne törjétek,
Ne nyúljon hozzá avatatlanul
Senki: ne szaggassátok szirmai
A rózsafának, mely hóban virul.
Úgy beszéljen ki-ki magyarul,
Mintha imádkozna,
Mintha aranyat, tömjént, myrrhát hozna!

És aki költő, az legyen király,
És pap és próféta és soha más,
Nem illik daróc főpapi talárhoz,
S királyi nyelvhez koldus-dadogás.

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
Vigyázzatok: a nyelv ma szent kehely,
Ki borát issza: *Élet* borát issza,
Előre néz s csak néha-néha vissza -
S a kelyhet többé nem engedi el!

(Az IGE ÉS ANYANYELV versenyen a fenti verset a 12 év
fölötti korosztály választhatja elmondásra.)

Salánk (Ugocsa vármegye) református temploma
(Szacsvey Imre: Kárpátalja c. könyvéből.)

Értés és bizonyosság

(Folytatás a 2. oldalról)

van lehetősége. A nem szaktudósokhoz is kiszivárognak hírek, esetleg ismeretek is arról, hogy ebben a tartományban nem érvényesek a mindennapok szintjének nagyjából megfelelő newtoni fizika törvényei, melyek szerint valamely ok meghatározott feltételek között *egy bizonyos* hatást vált ki, *egy pontosan körülírható* eredményre vezet. Itt a folyamatoknak különböző eredménye is lehet, és a tudomány előrejelzési lehetőségei arra korlátozódnak, hogy meghatározza, mennyi a *valószínűsége* a lehetséges események bekövetkezésének. Ugyanakkor bizonyított, hogy az ember hozzáállásával, előkészületeinek módjával befolyásolja az e területen folyó kísérletek kimenetelét, vagyis igazán objektív eredményeket eleve nem is várhatunk. Az atomok és alkotó részecskéik (melyek - felfoghatatlan módon - egyszerre korpuszkuláris és hullámtermészetűek) a szakemberek állítása szerint csak matematikai képletek formájában értelmezhetők, amiket szavakkal igazából nem lehet lefordítani. Annyi azonban bizonyos, hogy e "részecskék" tulajdonképpen nem is *részecskék*, ha ezt a szót a köznapi használat szerinti értelemben anyagi tárgynak tekintjük. Inkább valamiféle energiacsomók, melyek a tér görbületeinek gócpontjain helyezkednek el. Szubatomi szinten eltűnik tehát a klasszikus értelemben vett *anyag*, helyette előtűnik a "puszta" energia, melyet általában kizárólag anyagi jellegűnek gondolnak, noha erre sincs semmi bizonyíték.

Ha mindebbe jól belegondolunk, végül is elmondhatjuk, hogy emberi elménk számára a világ szerkezete mikroszinten sem igazán felfogható.

Kultúránk mindennapjaiban egy empirikus, vagyis az érzéki tapasztalatra épülő és a csak azzal ellenőrizhető valóságot elismerő racionális világkép uralkodik. Életünket ez hatja át és irányítja. Ami ettől eltér, azt akkor tudjuk igazán elfogadni, ha tudományosan tálalják elénk, a rációnkát szólítva meg mindenekelőtt. Így még azt is hihetőnek tartjuk, amit egyébként felfoghatatlannak érzünk, mert a tudomány képzeinkben minden tudás egyedül megbízható letéteményeseként jelentkezik. Csak az általa igazoltakat tudjuk *bizonyosságnak* tartani. Legszívesebben Istent is - aki ebbe az egyoldalú világképbe nem igazán illik, és akit sokan inkább hipotetikus, jobb esetben igen távoli lénynek vélnek - a tudomány eszközeivel szeretnénk megközelíteni. E próbálkozás törvényszerű kudarca arra indít bennünket, hogy a transzcendens világra vonatkozó képzetek valóságosságában elbizonytalanodjunk, vagy akár meg is kérdőjelezzük őket.

Azt hiszem, fontos felismernünk, hogy Istennel, a lélekkel, a nem földi világgal kapcsolatos dolgok elképzelhetetlensége lényegében nem különbözik a tudomány által is racionálisan taglalható konkrétumok elképzelhetetlenségétől. Csak meg kell találnuk azt az utat, melyen az előbbiek számunkra megközelíthetők. Az utat, mely ez esetben nem a külvilágon, hanem saját lelkünkön keresztül vezet.

Hátha rájönnénk, hogy éppen (halhatatlan) lelkünk - s az, ahonnan származik - a legfőbb bizonyosság?

új
Kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns
Gyülekezetek lapja – Az Északon élő
magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
– Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik kéthavonta – évi 6 szám
(Utkommer varannan månad – 6 nr per år)

Årgång V. évfolyam
Nummer 5. szám
Oktober 1997 október

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)

Veress Zoltán

Szerkesztők (Redaktörer)

Molnár-Veress Pál
Szentkirályi Csaga, Sántha Ferenc,
Layout:
Molnár-Veress Mária Magdaléna

Szerkesztőség (Redaktion)
Vintrosagatan 17/1,
S-124 73 Bandhagen (Stockholm)
Telefon/Fax: +46 – (0)8 - 86 36 39

Nyomda (Tryckeri)
Ekonomi-Print AB
113 23 Stockholm – Dalagatan 31
Telefon/Fax: +46-(0)8-33 29 90 / 33 47 62

Felelős vezető (Chef)
Alexander Jenssen

Példányszám (Upplaga)
2000

Gyülekezeti tagjaink a lapot térítésmentesen
kapják. (Församlingsmedlemmar får
tidningen gratis.)

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel
fogadunk az alábbi számlaszámra (Gåvor till
utgivning emottages med tacksamhet
på följande postgironummer)

Ungerska Protestantiska Samfundet

Postgiro 602047-3

Norvégiai terjesztőnk:
HORVÁTI GYÖRGY
N-1353 BAERUMS VERK
Nedre Toppenhaug 9
Tel +47-67 56 21 05

Finnországi terjesztőnk:
LUKÁCSFY KRISTÓF
FIN-00430 HELSINKI
Perhekunnantie 26 I 62
Tel +358-(0)9-53 73 14

Észtországi terjesztőnk:
TALUR KATALIN
EE-0035 TALLINN
Järveotsa tee 41-21
Tel +37-(0)2-659 03 32

A Kárpát-medence országaiban terjesztőnk:
KÁSZONI K. JÓZSEF
H-1092 BUDAPEST
Högyes Endre utca 3, III. em. 4.
Tel +36-(06)1-217 61 71

Reményik Sándor

AZ IGE

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
És áhítattal ejtsétek a szót,
A nyelv ma néktek végső menedéktek,
A nyelv ma tündérvár és katakombá,
Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek!

E drága nyelvet porrá ne törjétek,
Ne nyúljon hozzá avatatlanul
Senki: ne szaggassátok szirmait
A rózsafának, mely hóban virul.
Úgy beszéljen ki-ki magyarul,
Mintha imádkozna,
Mintha aranyat, tömjént, myrrhát hozna!

És aki költő, az legyen király,
És pap és próféta és soha más,
Nem illik daróc főpapi talárhoz,
S királyi nyelvhez koldus-dadogás.

Vigyázzatok ma jól, mikor beszéltek,
Vigyázzatok: a nyelv ma szent kehely,
Ki borát issza: *Élet* borát issza,
Előre néz s csak néha-néha vissza -
S a kelyhet többé nem engedi el!

(Az IGE ÉS ANYANYELV versenyen a fenti verset a 12 év
fölötti korosztály választhatja elmondásra.)

Salánk (Ugocsa vármegye) református temploma
(Szacsavay Imre: Kárpátalja c. könyvéből.)